

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

VALTUUSTOKAUSI 2021-2025

LAUKAAN KUNTA 17.4.2025

Dokumentin sisältö

Sisällys

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	6
1.1 Lainsäädäntö pohjana kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin edistämistyölle	6
1.2 Mittareita ja tietokantoja	7
1.3 Kunnan väestökehitys	7
1.4 Talous ja elinvoima	10
1.5 HYTE-kerroin ja TEAvisari	13
1.6 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	18
1.7 Nuoret ja nuoret aikuiset	24
1.8 Työikäiset	26
1.9 Ikäihmiset	27
1.10 Kaikki ikäryhmät	28
2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	30
2.1 Kaikille mahdollisuus osallisuuteen	31
2.2 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut	35
2.3 Hyvät arkiympäristöt	37
2.4 Päätöksenteolla vaikuttavuutta	38
2.5 Yhteenveto	38
3 Keskeiset opit valtuustokaudelta	39
4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja –suunnitelmat	40
5 Käsittely toimielimissä	40
6 LIITTEET Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	40

TIIVISTELMÄ

Laukaan kunnan laaja hyvinvointikertomus tarkastelee väestön hyvinvoinnin kehitystä sekä tehtyjä toimenpiteitä Laukaassa valtuustokaudella 2021-2025, joka on ollut hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyönkin kannalta monien mullistusten aikaa, esimerkkeinä koronapandemia ja hyvinvointialueuudistus.

Laukaan hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 mukaiset hyvinvointityön keskeiset tavoitteet ovat olleet

1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
2. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut
3. Hyvät arkiympäristöt
4. Päätöksenteolla vaikuttavuutta.

Suurin osa Laukaan kunnan hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoitteista on toteutunut hyvin kuluneella valtuustokaudella. Indikaattori- ja muun kertomustiedon valossa Laukaan väestön hyvinvoinnin tila on kohtuullisen hyvä. Kunnan kurjistuneesta taloustilanteesta huolimatta Laukaassa on tehty paljon ja laajalla rintamalla kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä ja asetettuja tavoitteita saavutettu pääosin hyvin. Keskeistä on ollut monialainen ja –toimijainen yhteistyö. Erityisesti on korostunut yhteistyö Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa, jolla myös on lakisääteinen velvoite hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä.

Jo loppuvaltuustokauden aikana täsmennettiin kunnan hyvinvointityön painopisteitä, joissa huomio kohdennettiin seuraaviin asioihin:

- Lasten ja nuorten mielenterveyden tukemisen
- Nuorten aikuisten työllistymisen
- Kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön roolien ja vastuiden selkiyttämisen, myös viestinnän selkiyttämisen kuntalaisille päin
- Terveyden kannalta liian vähän liikkuvien kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden lisäämisen ikään katsomatta, ja liikuntapalveluista tiedottamisen
- Kulttuurihyvinvoinnin vahvistamisen
- Ravitsemuskasvatuksen lisäämisen koululaisille.

Indikaattorit osoittavat, että näiden painopisteiden eteen on tarpeen jatkaa yhteisiä toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Laajan hyvinvointikertomuksen valtuustokaudesta 2021–2025 on laatinut kunnanjohtajan nimeämä monialainen hyvinvointityöryhmä, jossa on laaja edustus kunnan eri hallinnonalojen virkahenkilöitä, luottamushenkilöitä sekä vaikuttamistoimielinten, hyvinvointialueen ja järjestöjen edustus. Laaja hyvinvointikertomus toimii pohjana valtuustokauden 2025-2029 hyvinvointisuunnitelman laatimiselle.

JOHDANTO

Laukaan kunnan valtuustokausi 2021–2025 on ollut monessa suhteessa työntäyteinen myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävien osalta. Vuosien 2021 ja 2022 aikana jouduttiin tekemään monia suojaavia toimia koronapandemian leviämisen ehkäisemiseksi. Koronan arkipäiväistyttyä myös Laukaan paikallistasolla alkoivat näkyä Ukrainan sota, energiakriisi, inflaatio ja muu talouden epävarmuus. Laukaaseen muun muassa saapui Ukrainasta sotaa paenneita ihmisiä ja kuntaan perustettiin vastaanottokeskus. 1.1.2023 sosiaali- ja terveystyö sekä pelastustoimi siirtyivät Keski-Suomen hyvinvointialueen alaisuuteen, ja tähän liittyvä valmistelutyö oli monessa suhteessa iso ponnistus niin kunnassa kuin hyvinvointialueella. Uudistuksen jälkeinen aika on ollut vahvasti uudenlaisten rakenteiden luomisen aikaa, jotta myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä yhteinen työ ja sen vaikuttavuus olisi mahdollisimman suotuisaa. Laukaa oli mukana myös työllisyyttä edistävässä työllisyyden kuntakokeilussa vuosina 2021–2024. Tämä edelsi tulevaa Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen käynnistymistä 1.1.2025 alkaen.

Kunta joutui käynnistämään talouden tasapainottamisohjelman laatimisen alkuvuodesta 2023. Sen vaikutukset näkyvät väistämättä myös kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä, kun toimenpiteitä joudutaan tekemään pienentyneillä resursseilla. Toisaalta resurssien kiristyminen on pakottanut luomaan uudenlaisia hallinnon ja käytännön toiminnan malleja sekä yhteistyön muotoja eri toimijoiden kesken, tehdäänhän hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä kunnan lisäksi myös hyvinvointialueella, järjestöissä, seurakunnissa ja yrityksissä. Myös niin kutsutun neljännen sektorin, eli yksittäisten kuntalaisten, tekemä hyvinvointityö on noussut entistä tärkeämpään rooliin.

Hyvinvointityötä ohjaavat strategiset linjaukset

Kesällä 2022 Laukaan kunnanvaltuusto hyväksyi uuden, vuoteen 2030 asti ulottuvan kuntastrategian (<https://www.laukaa.fi/asukkaat/wp-content/uploads/sites/2/2022/07/Liekkia-Laukaaseen-kuntastrategia-vuoteen-2030.pdf>), joka kiteytyy kolmeen toimintaperiaatteeseen: pidemmälle, positiivisesti ja palvelun. Uusi strategia ohjaa kunnan tavoitteenasettelua ja toimintakulttuuria. Strategian kärkiteemoja ovat kestävä arki asukkaillemme, hyvinvoivat ja uudistumiskykyiset työyhteisöt sekä elinvoimainen yrittäjyys.

Strategian teemat ovat linjassaan kunnan hyvinvointisuunnitelmatyön kanssa. Laukaan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025 sisältää neljä isoa tavoitetta: 1. kaikille mahdollisuus osallisuuteen 2. hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut 3. hyvät arkiympäristöt sekä 4. päätöksenteolla vaikuttavuutta. Näiden isojen tavoitteiden alla on Laukaan hyvinvointisuunnitelmassa alatavoitteita, jotka jäsentävät toimenpiteitä.

Päätavoitteet pohjautuvat Valtioneuvoston Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimenpidesuunnitelmaan (<https://stm.fi/hyvinvointia-kaikille-2030>), mikä ohjasi myös alueellista Keski-Suomen hyvinvointiohjelmaa 2021–2024 (<https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-04/Keski-Suomen%20hyvinvointiohjelma%202021-2024.pdf>). Lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialueen laatima alueellinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2024–2025 (<https://www.hyvaks.fi/sites/default/files/2024-05/Alueellinen%20hyvinvointisuunnitelma%202024-2025.pdf>) noudattelee pitkälti samankaltaisia

tavoitteita painopisteinään arjen turvallisuuden, mielen hyvinvoinnin ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

Laaian hyvinvointikertomuksen laadinta

Tässä Laukaan kunnan laajassa hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan väestön hyvinvoinnin kehitystä sekä tehtyjä toimenpiteitä Laukaassa valtuustokaudella 2021-2025. Kertomus toimii pohjana valtuustokauden 2025-2029 hyvinvointisuunnitelman laatimiselle. Vuoden 2025 hyvinvoinnin edistämistä Laukaassa ohjaa voimassa oleva, vuosille 2022-2025 laadittu hyvinvointisuunnitelma. Vuoden 2025 aikana tehtyä hyvinvointityötä raportoidaan tarkemmin vasta vuonna 2026, kun tarvittavaa indikaattoritietoa on käytettävissä. Siksi kertomuksessa kuvattu hyvinvoinnin tila kuvaa lähinnä vuosia 2021-2024.

Hyvinvointikertomuksen laadintaan on osallistunut Laukaan kunnan hyvinvointityötä ohjaava monialainen hyvinvointityöryhmä, jonka kunnanjohtaja on nimennyt valtuustokauden loppuun asti. Hallinnollisesti työryhmä kuuluu sivistyslautakunnan alaisuuteen. Ryhmään kuuluu eri palvelualueiden virkahenkilöitä, luottamushenkilöitä sekä edustajat vaikuttamistoimielimistä, hyvinvointialueelta ja järjestöistä. Hyvinvointityöryhmän jäsenet:

- Salla Turpeinen, vapaa-aikajohtaja, hyvinvointityöryhmän puheenjohtaja
- Eva Hilkamo perusopetuksen suunnittelija
- Anu Kaasalainen palvelupäällikkö, hyvinvointityöryhmän sihteeri
- Maria Kankkio, varhaiskasvatuksen johtaja
- Elisa Pollari, ruoka- ja puhtauspalvelupäällikkö
- Arja Tirkkonen, työllisyyden palvelupäällikkö
- Sanna Jylänki, yritysasiantuntija
- Jasper Rouvinen, vt. hallintojohtaja
- Paula Nieminen, puistomestari
- Satu Rautiainen, kehittämiskoordinaattori
- Marja-Liisa Kauppinen, johtava sosiaalityöntekijä, Keski-Suomen hyvinvointialueen edustaja
- Jonna Ortju, sivistyslautakunta
- Severi Hokkeri, tekninen lautakunta
- Jakob Wallenberg, nuorisovaltuusto
- Riikka Eskelinen, vanhusneuvosto
- Mirja Mäki-Kulmala, vammaisneuvosto
- Vilma Linnanen, järjestöedustaja, MLL Vihtavuori-Leppävesi

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VUOSINA 2021 - 2024

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

1.1 Lainsäädäntö pohjana kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin edistämistyölle

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä kunnassa on laaja-alainen ja poikkihallinnollinen. Hyvinvointia edistäviä toimia tehdään kunnan kaikilla palvelualueilla sekä yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Keskeinen yhteistyökumppani hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä Laukaan kunnalle on Keski-Suomen hyvinvointialue.

Kuntalain mukaan kunnan keskeisimpiä tehtäviä on edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja hyvinvoinnin edistämisen tulee näkyä kunnan strategisessa suunnittelussa (Kuntalaki 1, 37). Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6§ velvoittaa kuntaa seuraamaan kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Nykyisin myös turvallisuuden teemat, etenkin arkiympäristön turvallisuus, katsotaan osaksi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kokonaisuutta.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 7§ velvoittaa myös hyvinvointialuetta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön. Lisäksi hyvinvointialueen on mm. neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Laukaassa nämä neuvottelut on ehditty käydä nyt kaksi kertaa, ensin vuonna 2023 ja toisen kerran syksyllä 2024. Myöskin lain velvoittamat, vähintään valtuustokausittain käytävät hyvinvointialueen ja kuntien väliset yhteistyöneuvottelut järjestettiin Laukaassa vuonna 2023.

Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Hyvinvointikertomustyö tukee kunnan hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta edistävää strategiatyötä, toiminnan ja talouden suunnittelua sekä poliittista päätöksentekoa.

Hyvinvointialueilla on vastaava lakisääteinen velvoite tehdä alueellista hyvinvointikertomustyötä. Keski-Suomen hyvinvointialueen ensimmäinen alueellinen hyvinvointikertomus (<https://hyvaks-d10julk.oncloudos.com/kokous/2025203-9-41421.PDF>) hyväksyttiin aluevaltuustossa 18.3.2025.

Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus sisältää myös Keski-Suomen kuntien kanssa yhteistyössä lakisääteisiin neuvotteluihin 2024 laaditut kuntakortit. Kuntakortit kuvaavat kootusti kunkin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tilannetta. Kuntakorttien tarkoitus on myös havainnollistaa alueiden vahvuuksia ja terveyseroja. **Laukaan kuntakortti** on esitelty tämän kertomuksen liitteessä 1.

1.2 Mittareita ja tietokantoja

Laajan hyvinvointikertomuksen indikaattoritietoa on kerätty erilaisista mittareista ja tietokannoista, joista keskeisimpiä ovat

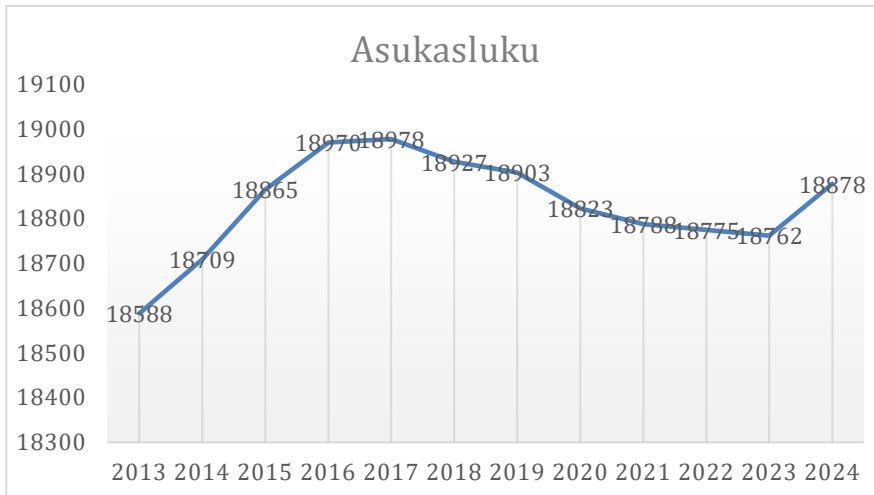
- Sotkanet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Tilasto- ja indikaattoripankki
- TEA Viisari
- Tilastokeskuksen tietokanta
- Keski-Suomen liiton Keski-Suomi ennakoi –sivusto
- Työllisyyskatsaus-sivusto
- Kouluterveyskysely: tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten koetusta terveydestä, hyvinvoinnista, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta
- MOVE!: perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen.
- Eri palvelualueiden omat kyselyt (esim. koulujen omat hyvinvointikyselyt), asiakaspalautteet ja tilinpäätösten tunnusluvut

Hyvinvointikertomuksen vertailukunnat ovat samat kuin Laukaan edellisissä hyvinvointikertomuksissa: Äänekoski, Lapua, Muurame, Siilinjärvi ja Jyväskylä sekä vertailualueina Keski-Suomen hyvinvointialue (HVA) ja koko maa. Vertailuindikaattoreita on koottu liitteeseen 2. Hyvinvointikertomuksen taustalla ovat kansalliset indikaattorit, joista tässä arvioissa on hyödynnetty perusindikaattoreita ja muutamia täydentäviä indikaattoreita.

Kertomukseen valitut indikaattorit (liite 2) noudattelevat pitkälti **THL:n ehdotusta kuntien hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöstä** ja ne kuvaavat yleensä kolmen viimeisimmän mittauksen tuloksia. Siksi esimerkiksi Kouluterveyskyselyn tuloksissa näkyy myös vuoden 2019 tuloksia. Pidempi aikajänne auttaa hahmottamaan paremmin mitattavan asian trendiä.

1.3 Kunnan väestökehitys

Laukaan kunnassa kuusi vuotta kestänyt väestömäärän lasku taittui vuonna 2024. Asukasluku kasvoi edellisvuoteen nähden 116 henkilöllä ollen 18 878 (Tilastokeskus, 31.12.2024). Kasvua selittää vahvimmin Laukaaseenkin kohdentunut maahanmuutto. Vuoteen 2021 verrattuna kokonaisväestömäärä on kasvanut Laukaassa 90 henkilöllä. Ulkomaalaistaustaisten prosentuaalinen osuus asukkaista oli vuonna 2021 1,5 % ja vuonna 2024 2,4 % (yhteensä 450 henkilöä).

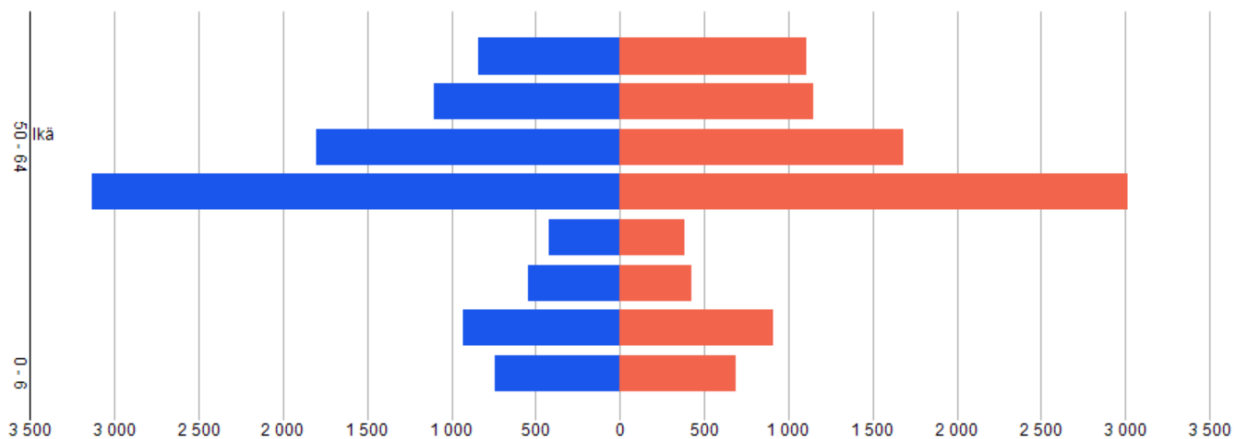
Taulukko. Asukasluvun kehitys Laukaassa (31.12.), Tilastokeskus

		2021	2022	2023	2024
Laukaa	Ulkomaalaistaustaisten osuus, %	1,5	1,5	2,0	2,4

Taulukko. Ulkomaalaistaustaisten osuus % Laukaassa, vuodet 2021–2024. Tilastokeskus

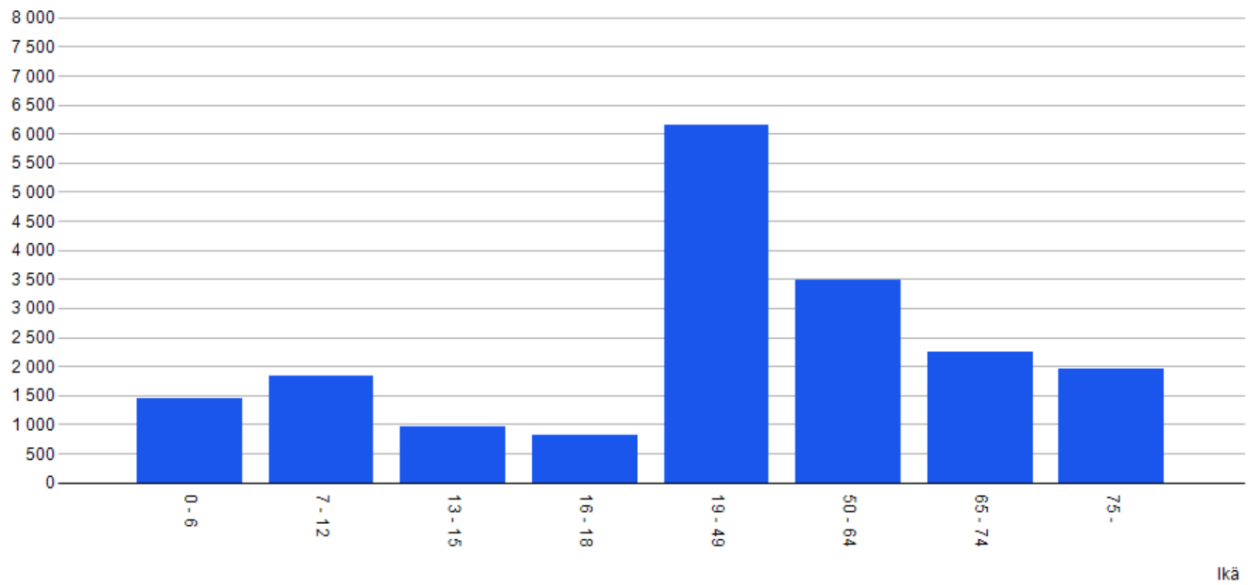
Väestöpyramidi 31.12.2024 osoittaa Laukaan väestörakenteen olevan kohtuullisen terveellä pohjalla. Ikääntyvän väestön osuus kuitenkin kasvaa ja nuoremman väestön osuus Laukaassakin vähenee, kuten kuvio ikäryhmien määrän ennustetusta kehityksestä vuoteen 2045 osoittaa.

Väestö 31.12. muuttujina Ikä ja Sukupuoli. Laukaa, Väestö 31.12., 2024.

Kuvio. Laukaan väestöpyramidi 31.12.2024. Tilastokeskus

Väestö 31.12. muuttujina Ikä, Laukaa, Yhteensä, Väestö 31.12., 2024.

Kuvio. Väestö ikäryhmittäin, Laukaa 31.12.2024. Tilastokeskus

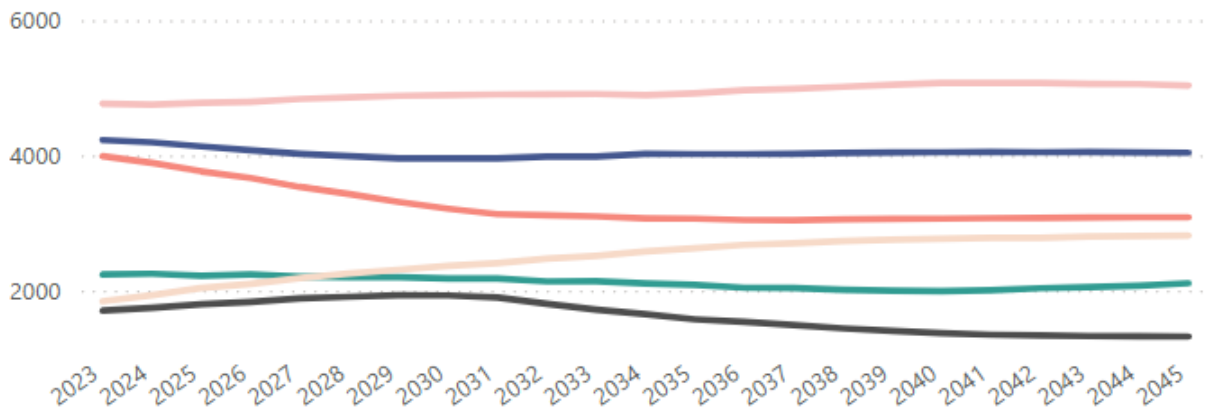
Väestöennuste 2024: Väestö 31.12. muuttujina Vuosi, Alue, Sukupuoli, Tiedot ja Ikä

	Yhteensä							
	Väestö 31.12. (ennuste 2024)							
	0 - 6	7 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 49	50 - 64	65 - 74	75 -
2030								
KOKO MAA	327 118	309 614	177 084	195 097	2 330 968	1 016 828	666 480	766 645
Laukaa	1 324	1 363	836	878	6 070	3 514	2 179	2 366

Taulukko. Väestö 31.12. vuonna 2030 (ennuste 2024), Laukaa ja koko maa. Tilastokeskus

Ikäryhmien määrän ennustettu kehitys

Ikäryhmä ● 0-14 ● 15-24 ● 25-44 ● 45-64 ● 65-74 ● 75-

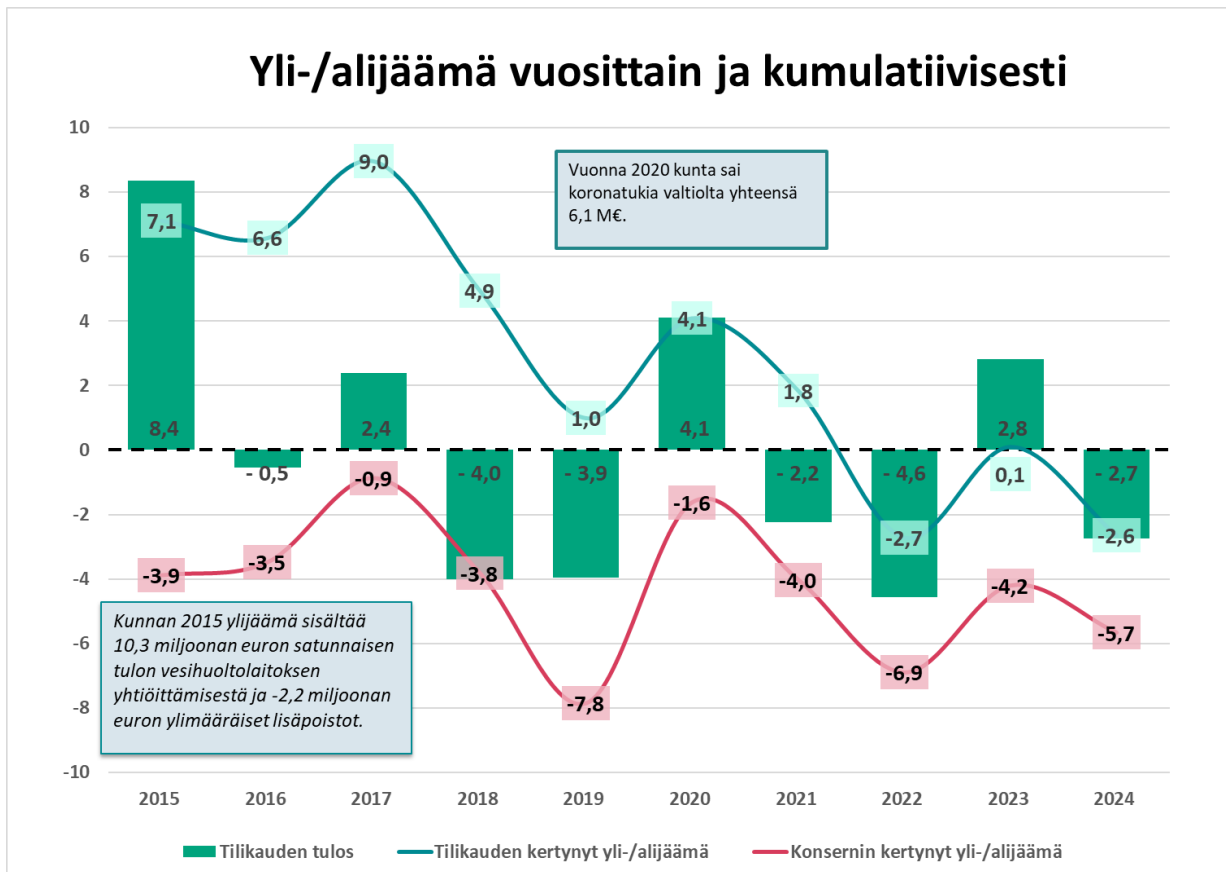
Kuvio. Ikäryhmien määrän ennustettu kehitys, Laukaa vuoteen 2045 asti. Tilastokeskus

Laukaa on maantieteellisesti laaja kunta, mikä tarkoittaa myös väestön jakautumista eri taajamien ja maaseutualueiden kesken. Vuoden 2023 väestötilaston mukaan Laukaan silloisesta 18762 asukkaasta 4886 eli noin 26 % asui haja-asutusalueella. Vaikka palvelut ja toiminnot usein keskittyvät tiheämmin asuttuihin keskittyymiin, on kuntalaisille pyrittävä tarjoamaan tasavertaiset mahdollisuudet saada palveluja, osallistua toimintaan ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin riippumatta asuinpaikasta. Tämä on huomioitava myös hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävissä toiminnoissa.

1.4 Talous ja elinvoima

Kuntien taloudessa on tarkastelujaksolla 2021-2024 tapahtunut useita merkittäviä muutoksia. Koronapandemian aikaiset poikkeukselliset olosuhteet vaikuttivat kuntien talouteen merkittävästi erityisesti vuosina 2020-2021, minkä jälkeen koronan vaikutukset niin meno- kuin tulopuoleen vähenivät. Seuraavana mullistuksena oli hyvinvointialueuudistus vuoden 2023 alusta lukien. Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä kuntien sosiaali- ja terveystalouksien ja pelastustoimen menot poistuivat ja samalla kunnilta leikattiin merkittävä osa tuloista hyvinvointialueiden kulujen kattamiseksi. Uudistuksen vaikutukset eri kuntien talouteen olivat hyvin erilaisia. Toisten kuntien talous vahvistui ja toisten heikkeni. Kuntien rahoitusjärjestelmän ongelmat on havaittu ja valtio valmistelee perustalouksien valtionosuusjärjestelmän uudistusta, jonka on määrä toteutua vuodesta 2027 lukien.

Laukaan kunnan taloustilanne on kehittynyt tarkastelujaksolla 2021-2024 muuta kuntakenttää heikommin. Sekä kunnan velkamäärä että taseen ylijäämät ovat kehittyneet kuntakentän ja saman kokoluokan kuntien keskiarvoja negatiivisemmin. Tarkastelujakson päättyessä kunnalla on 2,6 miljoonaa euroa alijäämiä taseessa, jotka sen tulee kuntalain mukaan kattaa viimeistään vuoden 2029 tilinpäätöksessä. Keskimäärin kuntien ylijäämät ovat kasvaneet, vaikka hyvinvointialueuudistuksen jälkeisinä vuosina talousnäkymät ovat heikentyneet koko kuntakentässä ja lisäksi kuntien talousnäkymät ovat eriytyneet vahvasti. Laukaan kuntakonsernin alijäämä on kunnan alijäämää suurempi.

Kuvio. Tilikauden yli-/alijäämä vuosittain ja kumulatiivisesti Laukaan kunnassa vuosina 2015–2024.

Nykyinen kuntien rahoitusjärjestelmä ei ole Laukaan kunnan kannalta toimiva ja valtionosuusuudistus on Laukaan talouden tasapainottamiseksi välttämätön.

Hyvinvointialueuudistuksessa Laukaan valtionosuusleikkaukset olivat merkittäviä ja niin sanotut sote-siirtoerät pienensivät vuosittaisia tuloja jopa 8 miljoonaa euroa. Väestörakenteeseen nähden rahoituksen taso on rakenteellisesti riittämätön, vaikka kunnan toimintakulujen taso on väestörakenteeseen nähden varsin kohtuullinen.

Kunta laati vuosille 2024–2026 talouden tasapainottamisohjelman, jolla tavoitellaan noin 6 miljoonan euron vuosittaisia pysyviä säästötoimenpiteitä kunnan talouteen.

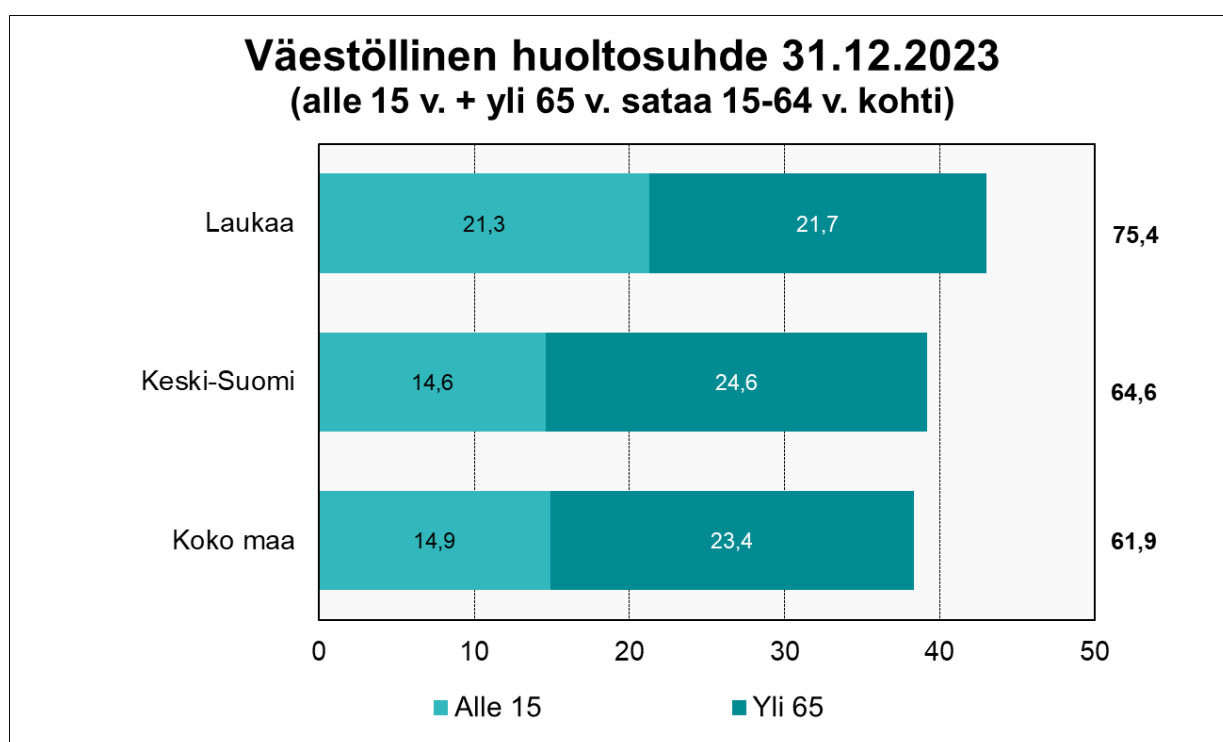
Tasapainottamisohjelman toimeenpano käynnistyi vuonna 2024. Sen toimenpiteet vaikuttavat merkittävästi kunnan palvelutuotantoon useilla eri toimialoilla. Tasapainottamisohjelma vaikuttaa niin henkilöstöorganisaatioon kuin palvelurakenteeseen ja palvelutasoonkin kunnassa. Kunta joutuu arvioimaan tasapainottamisohjelman onnistumista ja riittävyyttä tulevinä vuosina, kun alijäämien kattamisvelvollisuuden määräaika lähenee.

Kunnan heikko taloustilanne heijastuu kaikkeen kunnan toimintaan ja myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviin. Alijäämien kattaminen on toteutettava, mikä tarkoittaa todennäköisesti uusia säästötoimenpiteitä kautta linjan kaikissa palveluissa tulevien vuosien aikana.

Laukaa on investoinut 2010- ja 2020-luvuilla merkittävästi palvelukiinteistöihin, mikä näkyy tarkoituksenmukaisina ja hyväkuntoisina tiloina sivistyspalveluiden ja hyvinvointialueen käytössä.

Investoinnit ovat kasvattaneet kunnan velkataakkaa, mutta korjausvelka on vähäinen eikä kunnalla ole merkittäviä investointipaineita lähivuosina.

Väestökehityksellä on merkittävä rooli kuntatalouden kehittämisessä. Laukaan väestö rakenne on vahvasti nuorekas, mikä tukee kunnan vireyttä ja elinvoimaisuutta, mutta ei vastaavasti vahvista nykyisessä rahoitusmallissa kunnan taloutta. Laukaan asukasluku on pysynyt tarkastelujaksolla lähes samana ollen vuoden 2024 päättyessä 18 878. Väestön ikääntyminen näkyi erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kasvussa viimeisinä vuosina, kun palvelut olivat vielä kunnan vastuulla. Kunnan ikärakenne on kuitenkin edelleen varsin nuori, kuten alla olevasta väestöllistä huoltosuhdetta kuuvavasta kuviosta näkyy. Alle 15-vuotiaiden osuus on olennaisesti keskivertoa suurempi ja yli 65-vuotiaiden osuus selvästi pienempi. Korkea huoltosuhde asettaa kuntataloudelle haasteita, koska verotuoja kerryttäviä työikäisiä on vähän suhteessa lapsiin, nuoriin ja vanhuksiin.

Kuvio. Väestöllinen huoltosuhde 31.12.2023. Tilastokeskus

Elinvoimaindikaattorien valossa Laukaan tilanne näyttää verrattain hyvältä. Laukaa ei erotu ääripääksi hyvässä tai pahassa. Maakunnan sisäisessä vertailussa työllisyyden osalta Laukaan tilanne on hyvä, mutta maakuntien välisessä vertailussa työllisyystilanteesta olisi parannettavaa. Kuntalaisten tuloja, tuloeroja ja perhekokoja kuvaavat mittarit osoittavat ensinnäkin, että Laukaassa asuu paljon perheitä, vähän pienituloisia ja että tuloerot ovat pieniä. Tilanteen voidaan näiden mittarien valossa sanoa olevan verrattain vakaa.

Laukaan elinkeinorakenne on hajanainen ja monipuolinen. Kunnassa on alhainen työpaikkaomavaraisuus ja pendelöinti erityisesti Jyväskylään on yleistä. Kunnassa sijaitsevista työpaikoista noin 45 prosenttia sijoittuu teollisuuteen, rakentamiseen ja logistiikka-alalle ja noin 30-40 prosenttia julkisille aloille. Alkutuotannon osuus työpaikoista on 4 prosenttia, mikä on lähes

kaksinkertainen kuntien keskiarvoon verrattuna. Laukaassa toimivien yritysten toimipaikkojen lukumäärä ja liikevaihto ovat kasvaneet 2020-luvulla.

1.5 HYTE-kerroin ja TEAvisari

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli **HYTE-kerroin on kannustin**, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustin on kirjattu kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta määrätyn lain 15 §:ssä ”hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa” (618/2021). (THL)

Myös hyvinvointialueilla on oma HYTE-kerroin kannustimena hyvinvointialueen tekemälle ehkäisevälle työlle sosiaali- ja terveystaloudessa. (THL)

Kunnan saaman valtionosuuden lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- toimintaa kuvaavien **prosessi-indikaattoreiden** ja
- tuloksia kuvaavien **tulosindikaattoreiden** mukaan.

Indikaattoreita on yhteensä 21, mutta ne eivät ole aina samoja, vaan niiden soveltuvuus arvioidaan määrääjain (THL). Tulosindikaattoreita (6 kpl) on vähemmän kuin prosessi-indikaattoreita (15 kpl), mutta yksittäisten tulosindikaattoreiden suhteellinen painoarvo on kuitenkin HYTE-kertoimessa suurempi kuin prosessi-indikaattoreilla.

Kuva. Kuntien HYTE-kerroin ja indikaattorit (THL)

TEAvisari osoittaa terveydenedistämisasiivisuutta

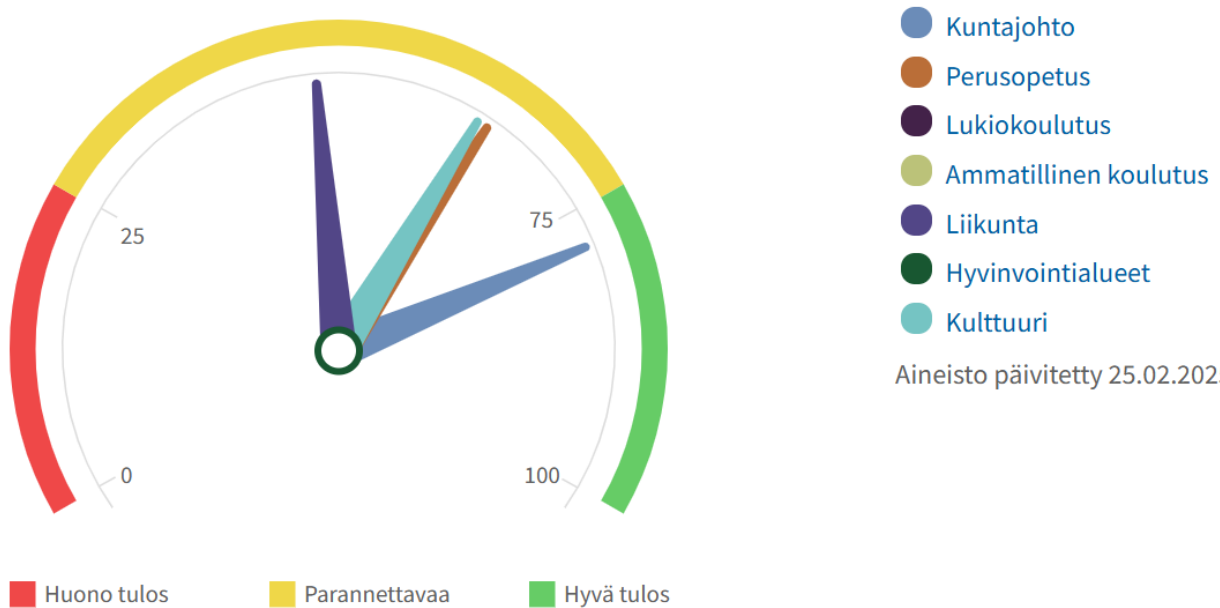
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä kuntajohdossa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, liikunnassa ja kulttuurissa.

Terveydenedistämisasiivisuuden kokonaispistemäärä Laukaassa oli vuonna 2024 yhteensä 63 pistettä asteikolla 0–100. Tämä on viisi pistettä vähemmän kuin vuonna 2023, mutta valtuustokauden alkuun (60 pistettä vuonna 2021) verrattuna pistemäärä on hivenen kohentunut.

TEAvisarin tuloksessa on huomioitava, että osa tuloksista on puutteellisia. Jatkossa vertailtavuuden vuoksi tuleekin kiinnittää huomiota siihen, että kyselyihin saadaan vastaukset kaikilta osa-alueilta ja näin pystytään johtamaan ja kehittämään terveydenedistämisasiivisuutta oikean tiedon valossa. Osa TEAvisarin indikaattoreista on mukana myös HYTE-kertoimen laskennassa, joten näillä indikaattoreilla on suoraan vaikutusta myös kunnan valtionosuuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) lisäosan suuruuteen.

TEAvisari osoittaa, että hyvien tulosten saavuttamiseksi kunnassa on vielä parannettavaa terveydenedistämisisessä käytännössä kaikilla osa-alueilla.

Kaikki sektorit : Laukaa 2024

Kuva. TEAvisari, kaikki sektorit, Laukaa 2024

Pisteet	2024	2023	2022	2021
Kaikki sektorit	63	69	65	60
Kuntajohto	..	78	..	66
Perusopetus	..	64	..	66
Lukiokoulutus	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..
Liikunta	48	..	59	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..
Kulttuuri	..	63	..	48

Taulukko. TEAvisari, vuosivertailu, Laukaa 2021–2024

Pisteet	Laukaa	Jyväskylä	Siilinjärvi	Muurame	Lapua	Äänekoski	Koko maa
Kaikki sektorit	63	73	78	73	75	68	70
Kuntajohto	78	94	97	80	80	76	83
Perusopetus	64	63	69	62	66	63	64
Lukiokoulutus	..	71	79	74	..	77	67
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	66
Liikunta	48	75	78	73	92	75	69
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..	..	59
Kulttuuri	63	70	70	78	74	64	72

Taulukko. TEAvisari aluevertailu Laukaa, vertailukunnat ja koko maa 2024

Pisteet	Laukaa	Keski-Suomen hyvinvointialue
Kaikki sektorit	63	70
Kuntajohto	78	86
Perusopetus	64	64
Lukiokoulutus	..	71
Ammatillinen koulutus	..	67
Liikunta	48	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	63	65

Taulukko. TEAvisari aluevertailu Laukaa ja Keski-Suomen hyvinvointialue 2024.

HYTE-kertoimen indikaattorien kuvaama hyvinvointi Laukaassa 2021–2024

Laukaan HYTE-kerroin kasvoi tasaisesti vuodesta 2021 vuoteen 2023. Vuoden 2024 HYTE-kerroin 47 (asteikko 0–100) tarkoitti Laukaalle 275 400 euroa valtionosuuden lisäosaa. Summa on noin 59 000 euroa pienempi kuin vuonna 2023.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	Laukaa	yhteensä	16,3	16,7	17,9	14,2
HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340			58	59	63	47
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355			307,4	314,4	334,2	275,4
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5339			72	68	74	49
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5338			43	50	52	46

Taulukko. HYTE-kertoimen laskelmat vuosina 2021–2024, Laukaa

Heikentyneeseen HYTE-kertoimeen vaikuttaa **prosessi-indikaattoreiden** osalta valitettava virhe: keväällä 2024 liikuntaa ja sen edistämistä kuvaavia toimia selvittävään TEAvisarikyselyyn ei vastattu annetussa määräajassa, joten prosessi-indikaattoritulokset **liikunnan edistämisen** osalta tippuivat ns. nollaindikaattoreiden myötä. Asiaan on haettu oikaisua. Puuttuneet tulokset ovat osin päivittyneet TEAvisariin, ja niistä on nähtävissä, ettei liikunnan toimissa sinällään ole tapahtunut heikkenemistä edellisvuoteen verrattuna.

Indikaattoritulos Valtion ravitsemusneuvottelukunnan **kouluruokailusuositusten** noudattamisesta koulujen lounaan ja välipalojen järjestämisessä oli Laukaassa vain kaksi pistettä vuosina 2023 ja 2024, kun se vuosina 2021 ja 2022 oli 73 pistettä. Vaikka Laukaassa kouluruokailu pääosin toteutuu suositusten mukaan, ei ruokailua kaikissa Laukaan kouluissa pystytty järjestämään suositusten mukaisessa *aikaikkunassa* (ensimmäisen lounaan ajankohta ja syömiseen varatun ajan pituus). Tämä heikentää kyseisen indikaattorin pistemäärää.

Parannettavaa löytyy myös indikaattoreista ”**kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltaminen**” sekä ”**lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden vuosittainen raportointi**” ja kehittämistoimia näihin onkin jo suunniteltu.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä info ind. 5317	Laukaa	yhteensä	73	73	2	2
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit info ind. 5316			72	72	72	72
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus info ind. 5309			84	84	84	84
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja info ind. 5335			100	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista info ind. 5331			100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen info ind. 5330			100	100	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille info ind. 5327			100	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä info ind. 5333			100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä info ind. 5328			0	100	100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen info ind. 5321			100	100	100	100
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä info ind. 3984			0	0	0	0
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa info ind. 5323			0	0	0	0
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa info ind. 5313			88	88	78	78
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista info ind. 5336			0	0	100	100

Taulukko. Prosessi-indikaattorit. Laukaa. Sotkanet

Vuoden 2024 Laukaan HYTE-kertoimeen vaikuttaa myös heikentynyt **tulosindikaattoreiden** keskiarvo, joka oli 46 (asteikolla 0–100). Eniten ovat heikentyneet indikaattorit **“Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat”** sekä **“Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat”**.

Skaalatut indikaattoritulokset kertovat **kahden viimeisimmän mittauksen välillä** tapahtuneen muutoksen. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla **kaikkien Suomen kuntien suurimmasta erotuksesta** tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus OSUU.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori info ind. 5308	Laukaa	yhteensä	27	42	61	55
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5301			34	34	56	56
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5304			52	60	60	46
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5306			45	58	44	24
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5307			41	50	40	43
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5303			57	57	50	50

Taulukko. Tulosindikaattorit 2021-2024, skaalattu, Laukaa. Sotkanet

1.6 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Hyvinvointi

Laukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa mitataan ennen kaikkea joka toinen vuosi toteutettavalla Kouluterveyskyselyllä. Laukaan perusopetuksen kouluissa on käytössä myös koulujen omat hyvinvointikyselyt, joilla koulujen hyvinvoinnin tilan seuranta pystytään täydentämään väli vuosin.

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Vuoden 2023 Kouluterveyskyselyn mukaan laukaalaisista 8.–9.-luokkalaisista 13.8 % **ei omista yhtään läheistä ystävää**. Luku on kasvanut vuoden 2021 mittaukseen nähden 3,7 prosenttiyksikköä. Laukaan tulos oli vertailukuntiin ja alueisiin nähden heikoin, ja tulos osoittaa kasvavaa trendiä myös pidemmällä aikavälillä.

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Koulujen omien hyvinvointikyselyjen mukaan vuonna 2024 **yksinäisyyden** kokemus näkyi vahvemmin ylä- kuin alakouluikäisten vastauksissa, mutta sinällään yksinäisyys ei noussut kyselyjen tuloksista mitenkään läpileikkaavana, huolestuttavana ilmiönä. Koulussa lapsilla ja nuorilla on myös pääsääntöisesti kavereita usein tai melko usein.

Kohtalaisen tai vaikean ahdistuneisuuden kokemus on pysynyt laukaalaisilla 8.-9.-luokkalaisilla melko samanlaisena vuosina 2021 (19,2 %) ja 2023 (17,4 %), joskin kasvava suunta koronavuosien jälkeen näyttää hieman taittuneen. Vaikka Laukaan tulos verrokkikuntiin nähden oli vuonna 2023 positiivisin, on nuorten kokema ahdistuneisuus kokonaisuudessaan yleistä. Nuorten haasteita kuvaa myös se, että **positiivista mielenterveyttä** viimeisen kahden viikon aikana kokeneiden määrä oli vuonna 2023 laskenut vuodesta 2021 3,9 prosenttiyksikköä.

Myös laukaalaisten 8.–9.-luokkalaisten **tyytyväisyys omaan elämään** (67,4 % v. 2023) on laskenut, vaikka tilanne on vertailukuntiin nähden toiseksi paras. Sen sijaan 4.–5.-luokkalaisten laukaalaisten tyytyväisyys elämään on ollut pitkään varsin korkea, noin 90 %, mikä on vertailukuntiin ja –alueisiin nähden paras tulos.

Osallisuuden kokemus on laukaalaisilla nuorilla varsin hyvää. Vuonna 2021 erittäin heikkoa osallisuuden kokemusta koki 9,3 % 8.–9.-luokkalaisista, vuonna 2023 luku oli 10 %. Vertailussa Laukaan tulos on toiseksi paras.

4.–5.-luokkalaisten osallisuuden kokemus *koulussa* näyttäytyi Kouluterveyskyselyssä 2023 vahvistuneen edellisiin mittauksiin nähden erittäin positiivisesti.

OSALLISTUNUT KOULUN ASIOIDEN SUUNNITTELUUN		
LAUKAA 51,0 %	HYVINVOINTIALUE 45,3 %	KOKO MAA 46,8 %
-> Merkittävästi tapahtunut kasvua Laukaan osalta, v. 2021 38,2 %, v. 2019 46,2 %. Vuonna 2023 osallisuuden kokemus parempi kuin HVA:lla tai koko maassa keskimäärin.		
OSALLISTUNUT KOULURUOKAILUN SUUNNITTELUUN		
LAUKAA 76,0 %	HYVINVOINTIALUE 51,8 %	KOKO MAA 54,9 %
->Laukaassa nousua 25 % verrattuna vuoteen 2021		

Taulukko. Kouluyhteisö, osallisuus koulussa. Laukaa 4.–5. lk. Kouluterveyskysely, vertailuvuodet 2021 – 2023.

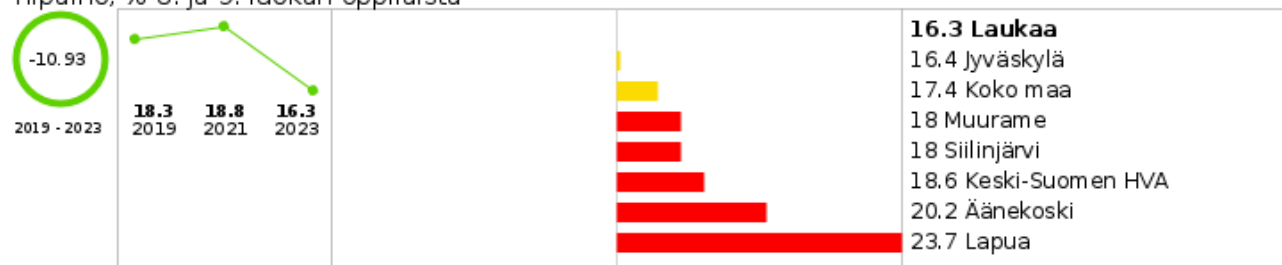
Terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi kokeneita oli vuonna 2023 24,7 % vastanneista 8.–9.-luokkalaisista. Tulos on heikentynyt verrattuna vuoden 2021 tulokseen, jolloin osuus oli 22,6 %. Huomioitavaa kuitenkin on, että Laukaan tulos on edelleen parempi kuin vertailukunnissa.

Ylipainoisten nuorten osuus 8.-9.-luokkalaisista oli vuonna 2021 18,8 % ja vuonna 2023 16,3%, laskua on siis tapahtunut 2,5 prosenttiyksikköä. Laukaan tulos vuonna 2023 oli vertailukuntiin ja –alueisiin nähden paras.

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

8.–9. luokkalaisten **koululounaan päivittäinen syöminen** väheni tulosten mukaan vuosien 2021 ja 2023 aikana 8,1 prosenttiyksikköä. Vuonna 2023 päivittäisen koululounaan jätti syömättä 35,6 %. Laukaan tulos on verrokkeihin nähden keskitasoa.

Huolta herättävä päihteiden käyttö on pysynyt laukaalaisille 8.–9.-luokkalaisilla maltillisena. Vuoden 2023 tulos (4,3 % vastanneista) osoitti hienoista kasvua vuoteen 2021 (3,5 %), mutta Laukaassa huolta herättävää päihteiden käyttöä oli vertailukuntiin ja –alueisiin nähden toiseksi vähiten.

Lasten ja nuorten **fyysistä toimintakykyä** osoittavat **MOVE!-mittaustulokset** kertovat ilahduttavasti, että Laukaassa niiden 5.- ja 8.-luokkalaisten lasten ja nuorten osuus, joilla on heikko fyysinen toimintakyky, väheni vuosien 2022–2024 välillä selkeästi: 5.-luokkalaisilla 12,1 ja 8.-luokkalaisilla 10,2 prosenttiyksikköä. Heikon fyysisen toimintakyvyn lukemia voi kuitenkin edelleen pitää harmillisen korkeina: 5.-luokkalaisilla 27,3 % ja 8.-luokkalaisilla 29,5 %.

MOVE!-tulokset eivät suoraan kerro **lasten ja nuorten liikunnallisen aktiivisuuden**

lisääntymisestä. Sen sijaan Kouluterveyskysely osoittaa, että vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4.–5.-luokkalaisten osuus tippui vuonna 2023 41,4 %:iin, kun se vuonna 2021 oli 48 %.

8.–9.-luokkalaisista vähintään tunnin päivässä liikkuvia oli vuoden 2023 kyselyn mukaan 23,5 %, mikä on melko sama määrä kuin kahtena edellisessä mittauksessa (v. 2021 23,9 % ja v. 2019 22,6%).

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Laukaalaisten lapsiperheiden määrä pysytteli vuosina 2021–2023 reilussa 2200 perheessä. Näistä perheitä, joissa on alle 3-vuotiaita lapsia, oli kyseisinä vuosina reilut 20 %.

Perheet 31.12. muuttujina Alue, Perhetyyppi, Vuosi ja Tiedot

	Perheitä	Henkilöitä perheissä	Lapsiperheitä	Henkilöitä lapsiperheissä	Perheitä, joissa alle 3-v. lapsia
Laukaa					
Yhteensä					
2021	5 214	15 523	2 284	9 318	497
2022	5 185	15 459	2 275	9 302	484
2023	5 167	15 352	2 262	9 226	468

Taulukko. Perheet, Laukaa vuosina 2021–2023

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista laukaalaista lapsiperheistä oli hieman reilut 1 % vuosina 2021–2023 (1,3 %, 1,3 % ja 1,1 %).

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

8. – 9.-luokkalaista **koulukiusattuina** vähintään kerran viikossa olevien määrä (4,8 %) osoitti Laukaassa 0,9 prosenttiyksikön kasvua vuoden 2021 tuloksiin. Vertailukuntiin ja –alueisiin nähden Laukaan tulos on positiivisin.

4.–5.-luokkalaisten vuoden 2023 tuloksissa oli kuitenkin nähtävissä eri indikaattoreiden mukaan koulukiusaamisen lisääntymistä, vaikka niissäkin Laukaan tulokset olivat alle hyvinvointialueen ja koko maan keskiarvojen.

KOULUKIUSATTUNA TAI OSALLISTUNUT KOULUKIUSAAMISEEN LUKUKAUDEN AIKANA		
LAUKAA	HYVINVOINTIALUE	KOKO MAA
40,5 %	43,4 %	43,4 %
v. 2021: Laukaa 35,8 % / HVA 43,6 % / koko maa 42,2 %		
-> Laukaassa koulukiusaaminen kasvanut eniten , vaikka vielä ollaan alle keskiarvojen (HVA/koko maa). Kiusaaminen on kasvanut usean eri indikaattorin mukaan		

Taulukko. Koulukiusaaminen, Laukaa 4.-5.-luokat. Kouluterveyskysely vertailuvuodet 2021 – 2023.

Vuonna 2023 vähintään kerran viikossa koulukiusattuna kertoi olevansa 7,9 % 4.–5.-luokkalaista laukaalaisista. Suunta osoittaa kasvua, vaikka tilanne vertailukuntiin nähden ei olekaan heikoimpia.

Rikostilastoja

Laukaassa 0–14-vuotiaista rikoksen tekijöistä vuosina 2019–2022 selkeä enemmistö oli miespuolisia, mutta tilastoista löytyy myös naispuolisia rikoksen tekijöitä. Vuonna 2019 0–14-

vuotiaiden tekemiä rikoksia Laukaassa oli 24 kpl, vuonna 2020 52 kpl, vuonna 2021 31 kpl ja vuonna 2022 34 kpl. Eniten 0–14-vuotiaiden tekemiä rikoksia olivat omaisuuteen kohdistuvat rikokset, esimerkiksi näpistykset. Toiseksi eniten tehtiin henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, pahoinpitelyjä. Muita 0–14-vuotiaiden tekemiä rikoksia olivat mm. liikenneriikkomukset, varkaudet, vahingonteot ja seksuaalirikokset. (Lähde: Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilasto, 2024)

Vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana kokeneiden laukaalaisten 4.–5.-luokkalaisten määrä oli 13,6 % ja 8.–9.-luokkalaisten 10,2 % (Kouluterveyskysely 2023). Laukaa sijoittuu vertailutilastossa keskiarvon paremmalle puolelle ja prosenttiosuuksien suunta onneksi on molemmissa ikäryhmissä laskeva.

Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien määrä on pysynyt hieman alle 29 %:ssa kaikista laukaalaista lapsiasuntokunnista. Määrä on verrokkikuntiin nähden korkein.

Oppilaitoksen fyysiset työolot ovat häirinneet 17,3 % laukaalaisen 8.–9.-luokkalaisten opiskelua vuonna 2023. Tulos on mennyt parempaan suuntaan vuodesta 2019 ja on vertailukuntiin ja –alueisiin nähden positiivisin.

Kolmen vuoden välein toteutettavat **kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset** ovat TEAvisarin mukaan toteutuneet Laukaassa hyvin. Pistemäärä on ollut 84 vuosina 2022–2024. Vielä kuitenkin on parannettavaa täyden 100 pisteen saavuttamiseksi.

Palvelut

Varhaiskasvatus

Laukaan varhaiskasvatuksessa oli yhteensä lapsia (ei sisällä kerhotoiminnassa olevia lapsia eikä pelkässä esiopetuksessa olevia lapsia)

- vuonna 2021: 1088 lasta
- vuonna 2022: 1027 lasta
- vuonna 2023: 1012 lasta
- vuonna 2024: 1050 lasta.

Lasten määrä on pysynyt vuosien aikana 2021–2024 verrattain samana. Varhaiskasvatuksen omaa kerhotoimintaa ei säästösyistä voitu jatkaa vuonna 2024, mikä vaikuttaa kasvaneeseen lapsimäärään. Alle 3-vuotiaiden lasten määrä varhaiskasvatuksessa on myös viime vuosina lisääntynyt.

Koulut

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa –indikaattorin TEA-pistemäärä oli vuonna 2023 yhteensä 64. Tulos sijoittuu vertailukuntiin nähden keskivaiheille, ja on pysynyt melko samana vuodesta 2021 lähtien. Pistemäärä on sama kuin Keski-Suomen hyvinvointialueella ja koko maassa.

Poissaolojen kokonaismäärän seuraaminen koko koulussa toteutuu kohtalaisen hyvin: TEAvisarin kokonaispistemäärä on 78, mikä on vertailukuntiin nähden keskitasoa, mutta kuitenkin

hieman alle koko maan ja hyvinvointialueen tulosten. Poissaolojen seurantaan kaivataan vielä koko perusopetuksen kattavaa toimivaa työkalua.

Ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti toteuttavia peruskouluja oli vuoden 2023 TEAviisarin mukaan 58 % Laukaan kouluista. Tulos on heikentynyt edellisiin vuosiin nähden ja on vertailukunnista ja –alueista toiseksi heikoin, joten toimia ehkäisevän päihdetyön vahvistamiseksi kouluissa tarvitaan.

Laukaan perusopetuksen kouluissa toteutetaan **pitkiä liikuntavälitunteja** muttei kaikissa kouluissa. TEAviisarin osoittama kokonaispistemäärä on ollut vuosina 2022–2024 72 pistettä (asteikko 0–100).

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa toteutui vuonna 2023 83 %:ssa Laukaan kouluista. Tulos on vertailukunnista ja –alueista kolmanneksi paras.

Alakoulujen saavutettavuusindikaattori osoittaa, että Laukaassa enintään 2 kilometrin päässä koulusta asuvien alakoululaisten osuus kaikista alakouluikäisistä oli vuonna 2023 75,5 %. Määrä on kasvanut vuodesta 2021, jolloin osuus oli 59 %.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Laukaaseen sijoitettujen lasten määrä on ollut viime vuodet kasvussa. Laukaassa on neljä sijaishuoltoyksikköä, joiden lisäksi myös sijaisperheitä. Vuonna 2024 Laukaassa sijaitsevilla sijaishuoltoyksiköissä oli yhteensä 36 kpl 6–16-vuotiasta lasta, joista kaksi laukaalaisia (Lähde: Keski-Suomen hyvinvointialue, sijaishuollon tilastot).

Laukaan kunnan varhaiskasvatuksessa sijoitettujen lasten määrä (kotikuntalaskutuksen mukaan):

- vuonna 2021: 5 lasta
- vuonna 2022: 4 lasta
- vuonna 2023: 14 lasta
- vuonna 2024: 14 lasta.

Laukaan kunnan perusopetuksessa sijoitettujen lasten määrä (kotikuntalaskutuksen mukaan):

- vuonna 2021: 43 lasta
- vuonna 2022: 41 lasta
- vuonna 2023: 43 lasta
- vuonna 2024: 46 lasta.

Vapaa-aika

Laukaan kunta järjestää **kohdennettuja liikkumisryhmiä** liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. TEAviisarin kokonaispistemäärä tässä indikaattorissa oli täydet 100 pistettä vuosina 2021–2024.

1.7 Nuoret ja nuoret aikuiset

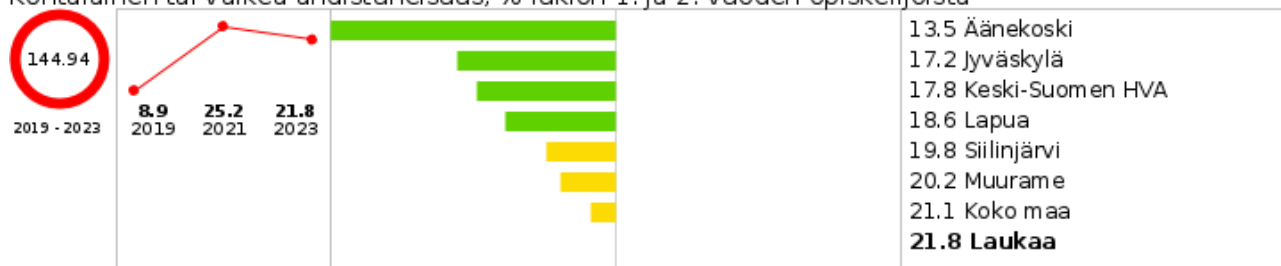
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kouluterveyskyselyn mukaan Laukaan lukion 1.–2.-luokkalaisista 7 % **ei omista yhtään läheistä ystävää**. Luku oli melko sama kuin edellisissä mittauksissa (v. 2019 6,5 % ja v. 2021 8,5 %). Vertailukunnissa ja –alueilla tulos on ollut hieman Laukaata heikompi.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki vuonna 2023 jopa 21,8 % laukaalaisista 1. ja 2. vuoden lukiolaisista, mikä oli vertailukuntiin ja –alueisiin nähden heikoin tulos. Vuonna 2021 osuus oli Laukaassa jopa tätäkin korkeampi, 25,2 %. Muutos vuoden 2019 tuloksiin (8,9 %) on ollut merkittävä. Myös niiden lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuus, jotka olivat kokeneet **vahvaa positiivista mielenterveyttä** viimeisen kahden viikon aikana, laski Laukaassa vuoden 2021 24,6 %:sta vuoden 2023 20,3 %:iin. Tämäkin oli kuntavertailun heikoin tulos. Samaa laskevaa suuntaa osoittivat vielä Laukaan ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoidenkin tulokset: vuonna 2021 24,3 % ja vuonna 2023 19,5 %. Myös tämä tulos oli kuntavertailussa heikoin.

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16–24-vuotiaiden osuus Laukaassa vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2023 1,2 %. Vaikka muutos on ollut pientä, on suunta kasvava.

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat olivat varsin tyytyväisiä elämäänsä vuonna 2023, tulos 75,9 %. Tulos koheni vuodesta 2021, jolloin laukaalaisten tulos oli 65,1 %. **Tyytyväisyys elämään** oli vertailukuntiin nähden Laukaassa vahvinta.

Myös lukiolaisten **osallisuuden** kokemus on vahvistunut sitten koronavuosien. Kun vuonna 2021 13,3 % 1. ja 2. vuoden lukiolaisista koki erittäin heikkoa osallisuutta, osuu pieneni vuonna 2023 6,5 %:iin, mikä on jopa vuotta 2019 alhaisempi osuus. Myös tällä indikaattorilla Laukaan tulos on vertailukuntiin ja –alueisiin nähden paras.

Keskinkertaiseksi tai huonoksi terveydentilansa koki lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 22 % vuonna 2023. Vertailukunnista vain Muuramen tulos oli hieman parempi kuin Laukaassa. Laukaan tulos on vuoteen 2021 verraten muuttunut parempaan suuntaan.

Ylipainoisten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuus Laukaassa oli 12,8 % vuonna 2023. Ylipainoisten osuus osoittaa laskusuuntaa vuoteen 2021 verrattuna. Tässäkin indikaattorissa Laukaan tulos oli verrokkejaan parempi.

Koululounas maistuu laukaalaisille 1. ja 2. vuoden lukiolaisille verrokkejaan paremmin: niiden lukiolaisten osuus Laukaassa näyttää laskevan, jotka **eivät syö koululounasta päivittäin**. Vuonna 2019 osuus oli 21,8 %, vuonna 2021 20,2 % ja vuonna 2023 19,6 %.

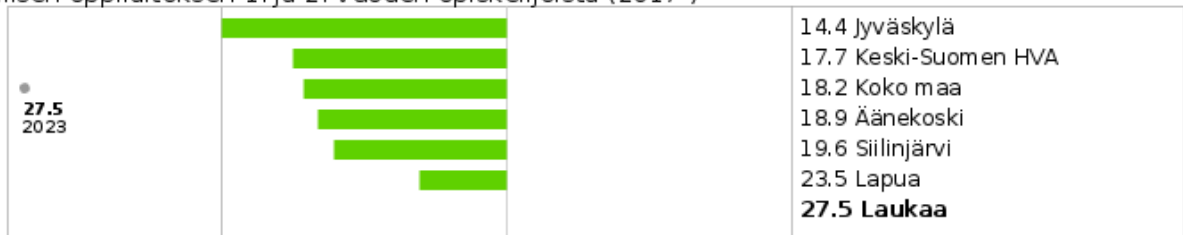
Hyvää suuntaa osoittaa myös laukaalaisten 1. ja 2. vuoden lukiolaisten tulos koskien **päihteitä, tupakka- ja nikotiinituotteita ja rahapelaamista**: vain 2,8 %:lla oli huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista. Osuus on ollut laskeva myös vuonna 2021.

Sen sijaan ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuus Laukaassa oli tällä indikaattorilla vuonna 2023 mitattuna jopa 27,5 %. Tulos oli kuntavertailun heikoin.

Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Laukaassa huolta herättävää on **syrjäytymisriskissä olevien** (ei työssä, ei opiskele, ei varusmiespalveluksessa) 18–24-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä. Vuonna 2021 osuus oli 21 %, vuonna 2022 17,9 % ja vuonna 2023 jo 24,8 %. Vertailukunnista vain Äänekosken tulos oli vuonna 2023 Laukaata heikompi.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden laukaalaisten 17–24-vuotiaiden osuus on ollut vuodesta 2021 lähtien 6–7 %:n välillä, vuonna 2023 6,7 %. Vertailussa Laukaa sijoittuu keskivaiheille kuntia.

Nuorisotyöttömien määrä on jatkanut valitettavaa kasvua: vuonna 2022 laukaalaisia nuorisotyöttömiä 18–24-vuotiaasta työvoimasta oli 13,2 %, vuonna 2023 20,8 % ja vuonna 2024 jo 21,4 %. Laukaan tulos on vertailukunnista toiseksi huonoin, heikoimpana Äänekoski.

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18–24-vuotiaiden laukaalaisten osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2021 0,6 %.

Vuoden 2023 Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan **koulukiusattuna** vähintään kerran viikossa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista oli Laukaassa 2,1 %. Määrä on onneksi vähäinen, mutta osoittaa silti kasvua vuoteen 2021 verrattuna (0,8 %), ja on kolmanneksi eniten vertailukuntiin ja –alueisiin nähden.

Vuonna 2023 7,7 % laukaalaisista lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vastasi kokeneensa **vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa** vuoden aikana. Tulos on kolme prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2021. Laukaan tulos on verrokkikunnista kolmanneksi heikoin.

Sen sijaan **oppilaitoksen fyysiset työolot** ovat häirinneet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoita Laukaassa aiempaa vähemmän: vuonna 2023 osuus oli 6,3 %, kun se vuonna 2019 oli 10,4 %. Tulosta selittää vahvimmin vuonna 2020 valmistuneet Laukaan lukion uudet tilat.

1.8 Työikäiset

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveyden haasteet näkyvät myös työikäisessä väestössä. **Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa** saaneita 25–64-vuotiaita 1000 asukasta kohden oli Laukaassa vuonna 2022 32,8 %, vuonna 2023 35,3 % ja vuonna 2023 jo 40,4 %. Vuonna 2024 tilanne oli vertailukunnista heikompia vain Jyväskylässä ja Siilinjärvellä.

Työkyvyttömyyseläkettä saavia 25–64-vuotiaita vastaavanikäisestä väestöstä oli Laukaassa 6,2 %. Osuus on ollut pari edeltävää vuotta lähes samana.

Laukaan ikävakioitu **työkyvyttömyysindeksi** vuonna 2022 oli 99,4, kun se koko maassa on 100.

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 25–64-vuotiaita vastaavanikäisestä väestöstä oli Laukaassa vuonna 2023 1,5 %. Tulos ei ole juurikaan muuttunut vuosista 2021–2022.

Työllisten osuus väestöstä on pysynyt Laukaassa noin 40 %:ssa vuodesta 2021 alkaen. Vuonna 2023 työllisten osuus väestöstä oli 40,2 %, mikä tarkoittaa kunta- ja aluevertailussa vasta kuudetta sijaa, heikommilla osuuksilla vain Keski-Suomen hyvinvointialue ja Äänekoski.

Keski-Suomen ELY-keskuksen työllisyyskatsauksen mukaan 31.12.2024 Laukaassa oli 1003 **työtöntä työnhakijaa**, mikä on 11,8 % Laukaan työvoimasta. Osuus on vähäisempi kuin vaikkapa Jyväskylässä, Äänekoskella tai koko Keski-Suomessa.

TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT JA AVOIMET TYÖPAIKAT KUNNITTAIN 2024 JOULUKUUN LOPUSSA
ELY-KESKUS: KESKI-SUOMI

Kunta	Työvoima Työttömät työnhakijat				Vamm. ja Avoimet						
	Osuus-%	Yhteensä		Miehet	Naiset	Alle 20-	Alle 25-	Yli 50-	Pitkäaik.	pitkäaik.	työ-
	työvoimasta					vuotiaat	vuotiaat	vuotiaat	työttömät	sairaat	paikat
Hankasalmi	1 861	12,7	236	147	89	...	8	136	80	32	114
Joutsa	1 625	14,5	235	127	106	...	13	108	76	29	8
Jyväskylä	72 062	15,4	11 097	6 604	4 492	378	1 782	2 868	4 046	781	358
Jämsä	8 311	13,7	1 140	691	449	31	129	509	424	108	52
Kannonkoski	490	12,9	63	45	18	...	8	32	15	6	9
Karstula	1 444	12,0	174	111	63	6	16	96	60	23	11
Keuruu	3 697	12,2	451	265	186	18	54	196	123	41	23
Kinnula	573	14,0	80	52	28	...	5	51	30	14	...
Kivijärvi	405	12,8	52	35	17	...	6	25	20	...	...
Konnevesi	1 068	15,3	163	113	50	7	21	79	30	16	6
Kyyjärvi	440	9,1	40	23	17	...	...	17	10	8	8
Laukaa	8 536	11,8	1 003	615	388	41	126	396	281	61	26
Luhanka	284	10,9	31	22	9	...	...	19	17	...	...
Multia	573	10,6	61	34	27	...	8	36	22	10	8
Muurame	5 009	9,8	490	294	196	23	57	188	162	25	23
Petäjävesi	1 635	12,0	196	121	75	6	16	90	63	27	11
Pihtipudas	1 554	12,4	192	127	65	...	25	89	65	42	12
Saarijärvi	3 559	16,5	588	372	216	18	67	272	145	50	28
Toivakka	1 026	9,8	101	63	38	...	11	46	25	10	14
Uurainen	1 553	11,3	175	118	57	6	17	61	51	18	5
Viitasaari	2 361	12,1	285	199	86	7	31	118	79	39	16
Äänekoski	7 698	17,4	1 342	885	457	47	176	541	308	157	51
Yhteensä	125 764	14,5	18 195	11 063	7 129	609	2 581	5 973	6 132	1 501	795

Taulukko. Työllisyyskatsaus joulukuu 2024. ELY-keskus, Keski-Suomen alue

1.9 Ikäihmiset

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Ikäihmisten **pitkäaikaissairastavuutta** on Laukaan hyvinvointiraporteissa kuvattu indikaattorilla Eryityskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä (% vastaavanikäisestä väestöstä). Laukaassa prosentuaalinen osuus on pysynyt 62–63 prosentin tuntumassa, ollen vuonna 2024 63,6 %. Oikeus *erityiskorvattaviin* (75 % tai 100 %) *lääkkeisiin* voidaan myöntää henkilölle, jolla on vakava ja pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus.

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneiden 65-vuotta täyttäneiden laukaalaisten osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2022 1,5 %, vuonna 2023 1,5 % ja vuonna 2024 1,4 %.

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Laukaassa **yksinasuvien yli 75-vuotiaiden** osuus vastaavanikäisestä väestöstä on ollut viime vuosina 42–43 %:n luokkaa. Vuonna 2023 osuus oli 42,9 %. Määrä on keskitasoa vertailukuntiin nähden.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja 65-vuotta täyttäneillä 10 000 vastaavan ikäiseen verrattuna oli Laukaassa vuonna 2023 kaikkiaan 350,8, kun se edeltävänä vuonna oli 441,8 ja vuonna 2021 458,7. Tulos on vertailukuntiin ja –alueisiin nähden hyvä.

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus vuoden aikana oli Laukaassa vuonna 2023 4,2 %. Tulos on sama kuin vuonna 2021.

Muut palvelut

Laukaan kunta on saanut TEAviisarista täydet 100 pistettä vuosilta 2019, 2021 ja 2023 indikaattorista ”**Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi**”.

1.10 Kaikki ikäryhmät

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Laukaassa **äänestysaktiivisuus** vuoden 2021 kuntavaaleissa oli 52,6 %, eli vertailussa keskitasoa.

Sairastavuusindeksi (ikävakioitu) Laukaassa oli vuonna 2021 96,1 ja vuonna 2022 98,5. Indikaattori kuvaa kunnan väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Laukaassa sairastavuus oli vertailukuntiin nähden toiseksi alhaisin.

HYTE-kertoimenkin indikaattoreina olevat TEAviisaritulokset osoittavat, että Laukaan kunnassa tehdään kaikissa ikäryhmissä paljon osallistavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään erimuotoisia **asiakasraateja ja foorumeja**. Kunta kutsuu säännöllisesti koolle **liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen** (seurafoorumi, järjestöillat). Molempien indikaattoreiden tulos on pysynyt 100 pisteessä. Myös hyte-työskentelyn rakenteisiin on kiinnitetty huomiota ja niitä kehitetään jatkuvasti.

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Koulutustasomittain ilmaisee väestön koulutustason alueella yli 20-vuotiaiden osalta. Se on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Laukaassa koulutustasomittain on kasvanut tasaisesti vuodesta 2021 (373,1) vuoteen 2023 (381,1). Kuntavertailussa Laukaan koulutustaso on kolmanneksi heikoin sekä alle hyvinvointialueen ja koko maan keskiarvon.

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Rikostilastojen mukaan poliisin tietoon tulleiden **henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten** määrä 1000 asukasta kohden on Laukaassa hienoisesti laskenut vuosien 2021–2023 aikana.

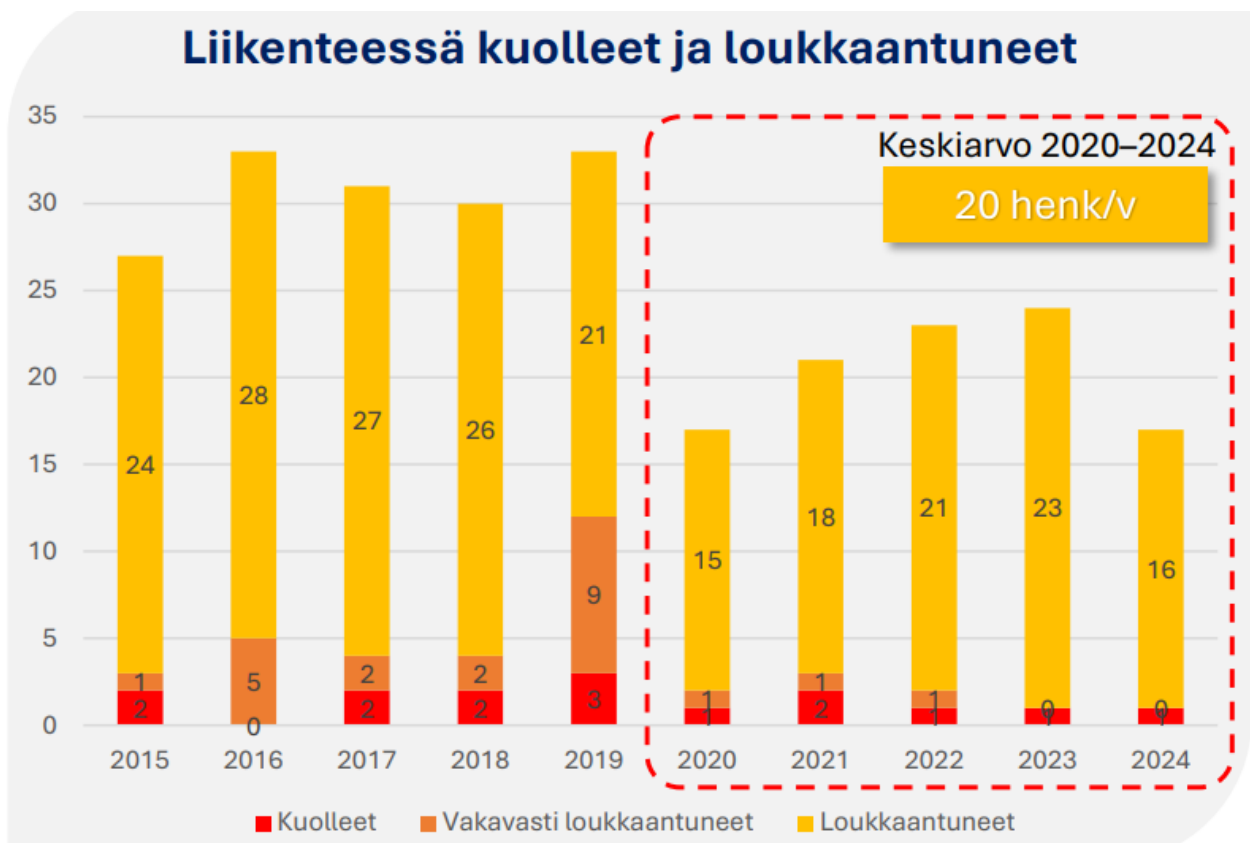
Vuoden 2021 lukema oli 7, vuoden 2022 6,4 ja vuoden 2023 5 rikosta per 1000 asukasta.

Vertailukuntiin nähden Laukaassa rikoksia oli toiseksi vähiten.

Sen sijaan **omaisuusrikokset** ovat Laukaassa kasvusuunnassa: kun vuonna 2021 omaisuusrikoksia poliisin tietoon tuli 16,6 per 1000 asukasta, niin vuonna 2023 rikoksia oli 19,5 per 1000 asukasta. Määrä on silti vertailukuntiin nähden toiseksi alhaisin.

Muista poliisin tietoon tulleista rikoksista (liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset, rattijuopumustapaukset ja kaikki huumausainerikokset tuhatta asukasta kohden) voidaan todeta yleisesti, että Laukaassa rikosten määrä tilastojen valossa aikavälillä 2021–2023 osoittaa hieman laskevaa suuntaa, ja Laukaa onkin verrokkikuntiin nähden positiivisessa kärkipäässä.

Laukaan **liikenneturvallisuuden** tilaa kuvaavat Traficomien tilastot. Liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden määrän keskiarvo Laukaassa on vuosina 2020–2024 ollut 20 henkilöä/vuosi.

Kuvio. Laukaan liikenneonnettomuudet: liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet vv. 2020 – 2024. ELY-keskus; Tilastokeskus, Traficom

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen potilaiden osuus per 10 000 asukasta oli Laukaassa vuonna 2024 yhteensä 90,9. Vuonna 2022 määrä oli 89,4 ja vuonna 2023 87,9.

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohuollon kaikki lääkärikäynnit 1000 asukasta kohden ovat Laukaassa tippuneet vuoden 2021 yhteensä 1449 käynnistä, vuoden 2023 1098 käyntiin. Vertailukunnista Laukaan käyntimäärä on Jyväskylän jälkeen toiseksi vähäisin. Tulos voi kertoa vähentyneen perusterveydenhuollon lääkäripalvelutarpeen ohella myös Laukaassa käytettävissä olleiden lääkäripalvelujen määrästä kuluneella ajanjaksolla.

Muut palvelut

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen näkökulmasta kirjastot ovat kaikenikäisille kuntalaisille merkityksellisiä matalan kynnyksen paikkoja, ei vähiten kulttuurihyvinvoinnin kannalta. Laukaassa lainattava aineisto ja välineistö on laaja, ja kirjastot tarjoavat niin työskentely- ja pelitiloja kuin tiloja erilaisille tapahtumille, tilaisuuksille ja taidenäyttelyille. **Kirjastopalvelut** jalkautuvat kouluille, päiväkoteihin, perhekerhoihin. Laukaassa toimii myös kirjastoauto, joka palvelee etenkin taajamien ulkopuolella asuvia. Koronavuosien jälkeen kirjastojen **fyysiset käyntimäärät** ovat Laukaassa kasvaneet selkeästi. Vuonna 2024 käyntejä oli jo reilut 190 500.

Kirjastokäynnit	vuosi	käynnit
	2021	141000
	2022	147000
	2023	150100
	2024	190 586

Ennakkoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa –indikaattorin tulos on ollut kaikkina vertailuvuosina nolla, koska Laukaassa ei ole tehty *päätöstä* vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA) käyttöön ottamisesta. Sen sijaan täydet 100 pistettä Laukaa on saanut siitä, että **hyvinvointikertomus on hyväksytty valtuustossa**.

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Tässä osiossa kuvataan keskeisimpiä vuosina 2021 - 2024 toteutettuja toimenpiteitä, joiden avulla hyvinvointisuunnitelman (2022-2025) tavoitteita on pyritty saavuttamaan.

Tehtyjä toimia kuvataan voimassa olevan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti:

- 1) Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- 2) Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut
- 3) Hyvät arkiympäristöt
- 4) Päätöksenteolla vaikuttavuutta.

Päätavoitteilla on vielä toimenpiteitä ohjaavia alatavoitteita. Vuoden 2023 hyvinvointikertomuksen vuosittaisessa raportissa monialainen hyvinvointityöryhmä nosti indikaattoritietoon perustuen loppuvaltuustokauden painopisteiksi erityisesti

- Lasten ja nuorten mielenterveyden tukemisen
- Nuorten aikuisten työllistymisen
- Kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön roolien ja vastuiden selkiyttämisen, myös viestinnän selkiyttämisen kuntalaisille päin
- Terveyden kannalta liian vähän liikkuvien kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden lisäämisen ikään katsomatta, ja liikuntapalveluista tiedottamisen
- Kulttuurihyvinvoinnin vahvistamisen
- Ravitsemuskasvatuksen lisäämisen koululaisille

Alla olevien tavoitetaulukoiden toimenpiteitä-sarakkeessa näkyy ensin tummennetulla kunnan hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet. Näiden lisäksi on koottu esimerkkeinä myös tavoitteita tukevia muita toimenpiteitä, joita Laukaassa on tehty eri hallinnonaloilla ja eri toimijoiden toimesta.

2.1 Kaikille mahdollisuus osallisuuteen

ALATAVOITE Kuntalaisten yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yksinäisyyden vähentäminen	TOIMENPITEITÄ Avoimia tapahtumia ja avointa toimintaa Sarasanta raikuu! –kesätapahtuma 2022 alkaen Kirjaston teematapahtumat erityisesti lapsille ja lapsiperheille, Satutuokiot, Aikuisille suunnattuja tapahtumia: kasvipäivä, joulutapahtuma, kirjailijataapahtumat Hyvinvointitempaukset, Vapaaehtoistoimintaa: Ulkoiluystävätoiminta ja kimpupalenkit. Senioreiden luonto- ja ulkoilupäivä Multamäessä. Vuosittaiset laturetkipäivät. Nuorisopalvelujen järjestämät nuorten tapahtumat ympäri vuoden, esim. lanit joka taajamassa Voimaa vanhuuteen –ohjelman ja siitä muotoutuneen työryhmän järjestämät tilaisuudet ja tapahtumat ikäihmisille, esim. Seniorisumpit. Vanhusneuvoston vuosittain järjestämä Ikäihmisten virkistyspäivä Saviolla, osallistujamäärä kasvanut reiluun 200 kävijään. Yritystankaamon avajaiset syksy 2023: yritysten yhteisöllinen työtila, joka vahvistaa laukaalaisten yritysten ja yrittäjien yhteisöllisyyttä ja muutoskyvykkyyttä sekä verkottaa yrityksiä ja elinkeinoelämän kehittäjiä. Järjestöyhteistyöpalaverit Järjestöjen, yhteisöjen, seurakuntien, kunnan ja hyvinvointialueen yhteiset teemalliset kokoontumiset säännönmukaisesti jopa n. 4 -5 kertaa/vuosi. Teemoina olleet esim. yhteisöllisyyden vahvistaminen ja nuorten hyvinvointi. Myös kunnan ja hva:n palveluja esitelty järjestöille. Koordinoina Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki KYT ry. Osallistujia yleensä 30-40. Urheiluseuroille omat seurafoorumit. Muita toimenpiteitä Varhaiskasvatuksen perheille järjestetyt tapahtumat, esim. vanhempainillat ja muut avoimet tilaisuudet Koulujen tuki- ja kummioppilastoiminta Kouluilla eri toimijoita mukana osana koulun arkea vahvistamassa yhteisöllisyyttä;
---	---

	koulunuorisotyö, koulutsemppari (hankerahoitus), välkänurkat, vierailijaluennot Tapahtumat/tilaisuudet, vanhempainillat, Kodin ja koulun päivä Lukiolla opiskelijoiden yhteisöllisyyttä edistettiin mm. nuoriso-ohjaajan läsnäololla 1-2 kertaa viikossa lukiolaisten välitunneilla ja hyppytunneilla (hankerahoitus). Perhekeskus HyPen avoin toiminta perheille yhteistyössä MLL:n kanssa. Teemaviikkojen toiminta, esim. Ikiliikkuja-viikko Kunta on kannustanut eri toimijoita (esim. järjestöt, yhdistykset, seurakuntat, yhteisöt) tapahtumien järjestämiseen ja tukenut erilaisin keinoin, esim. viestintä.
Kuntalaiset kokevat tulevansa kuulluiksi ja voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.	Palautekanavan kehittäminen ja tiedotus Jatkuva kehittämistä tarpeen mukaan tehty, mutta erityisesti palautteiden vaikutusten näkyväksi tekemisessä vielä kehitettävää. Muita toimenpiteitä Laukaan kuntastrategian jalkauttamista kunnan henkilöstölle ja kuntalaisille erilaisissa tilaisuuksissa. Esim. Kuntastrategiakoriselit kolmessa kesätapahtumassa: esiteltiin kuntastrategiaa ja kerättiin asukaspalautteita. Osallistui satoja ihmisiä, etenkin lapsia ja heidän vanhempia. Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta pohjautunut oppilaiden omiin toiveisiin (kyselyt). Perusopetuksen palveluverkkoselvityksen kyläillat vuosina 2022-23 Kirjaston kehittämissuunnitelma 2022-2026; asiakaskysely pohjana Kirjastopalvelujen palveluverkkoselvitys 2024: kuntalaisten kuuleminen Nuorisovaltuuston osallistaminen pääkirjaston remonttisuunnitteluun ja – toteutukseen. Osallistava budjetointi 2022, 255 ideaa, toteutukset vuodesta 2023 alkaen Matalan kynnyksen yhteydenottomahdollisuudet kunnan palveluihin esimerkiksi somen kautta. Palvelualueiden asiakastytyväisyyskyselyt kuntalaisille Vaikuttamistoimielimissä (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto) läpi kauden aktiivista vaikuttamista kuntalaisten etujen huomioimiseksi päätöksenteossa. Koulujen/lukion oppilas-/opiskelijakuntatoiminta aktiivista. Kunnan omat Harrastamisen Suomen mallin -kerhojen kerhokyselyt tehty kaikille perusopetuksen oppilaille. Puisto- ja katupenkien asennusta kuntalaisten toivomille paikoille. Laukaan maankäytön rakennemalli Viuhkan päivitystyötä varten asukaskommenttien kerääminen, kommenttipyyntö myös nuorisovaltuustolta ja vanhusneuvostolta. Kulttuuriohjelman työstämiseen liittyneet avoimet tilaisuudet ja kommentointimahdollisuudet.
Kuntalaisten yhdenvertaisuuden edistäminen ja palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden paraneminen	Digitaalisten palvelujen kehittäminen, käytön opastus ja tiedottaminen Kunnan liikuntaryhmiin ilmoittautuminen verkossa myös ikäihmisille: opastustilaisuudet kirjastolla ennen kauden alkua. Kirjastolla tarjottu digitutor-opastusta kansalaisopiston järjestämänä, sähköiset e-materiaalit lisääntyneet lainatarjonnassa. Väentupa ry. tarjonnut digitukea, samoin ikäihmisten digikahvilaa eläkeläisyhdistysvetoisesti. Hyvinvointialueen digitaalisten palvelujen lisääntyminen myös yhteisissä perhekeskuspalveluissa (sähköinen perhekeskus).

	Uusien tilojen suunnittelussa saavutettavuuden huomioiminen Uuden Kirkonkylän koulun valmistuminen v. 2022. Vihtavuoren koulun peruskorjaus, valmistui 2022. Rakennushankkeissa saavutettavuus huomioitu hyvin. Pääkirjaston remontti syksyllä 2024: omatoimikirjasto ja tilojen uudistus, saavutettavuus parantunut. Omatoimikirjastot perustettiin palveluaikaa täydentämään Lievestuoreelle, Leppävedelle sekä Vihtavuoreen. Laukaan vammaisneuvosto toteuttanut esteettömyyskartoitukset kunnan tiloihin sekä esteettömyyskävelyn kunnan johtaville viranhaltijoille. Palveluja jalkautetaan kylille Liikkuva nuorisopaku toiminut kesäaikaan: nuorisotyön jalkautuminen myös haja-asutusalueelle. Kunnan liikuntapalvelut tarjonnut erilaisia ryhmämuotoisia toimintoja laajasti kunnan alueella. Kirjaston palveluja viety kylille vanhalla kirjastoautolla. Uuden monipalveluauton tarvekartoitusta tehtiin, mutta säästösyistä uutta autoa ei hankittu. Lukemista ja lukuintoa lapsille -hanke Kirjaston ja varhaiskasvatuksen hankeyhteistyössä kirjakasseja jaettiin perhepäivähoitajille. Muita toimenpiteitä Peruskoulujen toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivitys 2023, vuosille 2024-26. Tehtiin kunnan kotouttamisohjelman päivitys vuodelle 2024 Laukaan kirjasto mukana Kansallisessa E-kirjastossa 2024- Lasten ja nuorten monilukutaidon edistäminen: kirjavinkkaukset, tiedonhaunopastukset, aineistonäyttelyt: peruskoulu, alkuopetus kohdentaen Lukukoiratoiminnan aloitus 2024 Lasten ja nuorten aineiston kokoelmaan ja palveluihin panostaminen kirjastossa Varhaiskasvatuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät hankkeet; lisäresurssin palkkaaminen lapsiryhmiin sosioemotionaalisten taitojen vahvistamiseksi Inklusioperiaatteen mukainen toiminta (hoitopaikkojen järjestely, lapselle omaan lähipäiväkotiin annettu tuki) Kansalaisopiston järjestämä suomen kielen koulutus ukrainalaisille pakolaisille. Kaikille tasavertainen mahdollisuus varata tiloja: TIMMI-järjestelmä käytössä vapaa-aikapalveluissa Laukaan seurakunnan messujen ja hartaushetkien jalkautuminen esim. asumispalveluyksiköihin
Työllistymisen tukeminen ja vahvistaminen	Työllisyyden kuntakokeilu, henkilökohtaisten kontaktien lisääminen kuntakokeilun myötä Työllisyyden kuntakokeilu 2021-2024 Työllisyyspalveluiden uusi työnhaun asiakaspalvelumalli vuonna 2022 Henkilöiden tutuksi tuleminen vahvasti asiakastyytyväisyyttä, myös henkilöstön tyytyväisyyttä. Työllisyyspalvelut yhteistyössä moniammatillisten verkostojen kanssa (esim. Ohjaamo, TYP-toiminta) Muita toimenpiteitä Kirjastolla kuntouttavan työtoiminnan yhteistyötä. Yrittäjien verkostoitumisen tukeminen, vertaistuki ja osaamispääoman vahvistamisen tukeminen ja jakaminen (Laukaan yrityspalvelut). Laukaan kunnan yrityspalveluihin uusi yritysasantuntija 2022

	Kouluilla järjestetty 4h-yrittäjäyyskurssia ja Ajokorttia työelämään, TET-jaksot, työkokeilijat, oppisopimuksella olevat, palkkatuella olevat Nuorten kesätyöllistämistä kunta–Laukaan 4H-yhteistyössä Kesätyöntekijöitä vapaa-aikapalvelujen leiritoiminnassa ja Vattipajan puistotyöntekijöinä Vattipajalla panostettiin Nuorten startti -toiminnan kehittämiseen Kunnan puistopuoli työllistänyt työttömiä työnhakijoita Seurakunnalla kuntouttavaa työtoimintaa kirpputori Majakalla, kausityöntekijät hautausmaalla, diakoniatyön asiakastyö, isostoiminta sekä kerhotoiminnoissa ohjaustyö Väentupa ry:n työllistämisen toimenpiteet työttömille ja muille työnhakuun tukea tarvitseville
Vireä kulttuuri- ja harrastetoiminta, mikä tarjoaa mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan	Vuonna 2023 valmistuvan kulttuuriohjelman mukaiset toimenpiteet Perustettu kunnan monialainen kulttuurityöryhmä 17.1.2022. Laukaan kulttuuriohjelma vuoteen 2030 hyväksytty valtuustossa 26.9.2023. Ohjelman tavoitteena on tuoda paikallista kulttuurityötä paremmin näkyväksi ja saavutettavaksi, osallistaa asukkaita, yhdistyksiä ja yrityksiä yhteisen kulttuurin tekemiseen, luoda uusia avauksia sekä kehittää ja tukea yhteistyöverkostoja kulttuurin ympärillä. Kulttuuriohjelman mukaiset toimet. Culture in Nature -hankkeen käynnistys 2023: vapaa-aikapalvelut aloittivat luonto- ja kulttuurimatkailun edistämisen yhdessä elinkeinopalvelujen ja yhdyskuntatekniikan kanssa. Laukaan Kulttuuriviikot olleet menestyksekkäät ja koonneet paljon eri kulttuuritoimijoita yhteen. Kerhotoiminnan kehittäminen Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta vakiintunut ja hankkeessa on työskennellyt koordinaattori keväästä 2023 alkaen. Painopisteenä on etsivä harrastustoiminta ja erityislasten harrastustoiminta. Toiminta kerännyt paljon kerholaisia ja kerhotoimintaa toteutettu useiden eri järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Koulujen harrastuspäivät pidetty 2021 ja 2022 ja mahdollistanut eri harrastus-/lajikokeiluja. Koululaisille edelleen paljon kerhotoimintaa yhteistyössä seurakunnan ja Laukaan 4H-yhdistyksen kanssa. Muita toimenpiteitä Kirjaston tapahtumat, taidenäyttelyt, varattavat tilat asiakaskäyttöön, pelikoneet ja –huone, lainattavat urheiluvälineet ja kesäpelit, kirjastolla pelattavat lautapelit ja palapelit Yläasteikäisten ja lukiolaisten Lukuklubi elvytettiin 2023. Liikuntapalvelujen tarjoamia maksuttomia liikuntaryhmiä esim. lapsiperheille. Perusopetuksessa kulttuuriopetussuunnitelma Kulttuurilaukka. Kulttuurilaukan päivitys tehty vuosille 2023-2026 Multamäen leirikeskuksen loma-aikojen leiritoiminta. Seurakunnan tarjoama toiminta, kuten musiikkikonsertit, neuleleirit ym.

2.2 Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut

ALATAVOITE	TOIMENPITEITÄ
Kuntalaisten omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	Tiedottaminen sähköisten hyte-palvelujen mahdollisuuksista Järjestetty useita tilaisuuksia digitaalisten sote-palvelujen käytön opastamiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen ja kunnan kanssa, esim. ikäihmisten tilaisuudet, jalkautuvat digihoitajat mukana Sararanta raikuu! –tapahtumassa ja Voi hyvin -tilaisuudessa. Digitaalisista palveluista tiedotettu kuntalaisille kunnan eri viestintäkanavissa. Digitaalisia palveluja löydetty hyvin, vaikka niiden määrä ja käytön oppiminen haastaa etenkin ikäihmisiä. Ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia edistävän oikea-aikaisen tiedonsaannin mahdollistaminen Toteutunut ikäihmisten osalta suunnitellusti terveystarkastusten ja yhteistilaisuuksien yhteydessä. Seniorin hyvinvointineuvolatoiminta jatkanut matalan kynnyksen neuvontatyötä Laukaassa (Lievestuore). Toteutunut yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Voimaa vanhuuteen –työryhmällä tärkeä rooli. Erityisliikuntaryhmien kuntosaliohjausta toteutettu ja se ollut suosittua. Muita toimenpiteitä Pitkiä välitunteja lisätty kouluille Ikäihmisille suunnatut terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen luennot, esim. kansalaisopiston järjestämät IKIS-luennot Varhaiskasvatuksen ja vapaa-aikapalveluiden yhteinen liikuntahanke (Liikkuva Laukaa), liikunnallisen elämäntavan edistäminen
Perheiden pärjäävyyden vahvistaminen	LP (lapset puheeksi)-menetelmän käyttöön ottaminen varhaiskasvatuksessa ja Neuvokas perhe –elämäntapaohjausmenetelmän hyödyntäminen LP-menetelmään koulutettu varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja yksittäisiä perusopetuksen opettajia. Varhaiskasvatuksessa LP-menetelmä vakiintunut käyttöön 4-vuotiaiden kanssa. Neuvokas perhe elämäntapaohjausmenetelmää hyödynnetty perheiden palveluissa, mutta ei vielä kovin systemaattisesti. Hyödynnetty myös osana ruokakasvatusta. Muita toimenpiteitä Perhekeskuksessa (HyPe) kohtaamispaikka- ja pysäkkitoimintaa, vertaisryhmiä ja avoimia tilaisuuksia perheille monitoimijaisessa yhteistyössä. Laukaan seurakunnalle kaksi perhetyöntekijää, paljon avointa toimintaa lapsiperheille, yhteistyö perhekeskusverkoston kanssa
Kuntalaisten mielen hyvinvoinnin tukeminen, erityisesti lasten ja nuorten mielen	Mielen hyvinvoinnin matalan kynnyksen palveluiden ratkaisukeskeinen kehittäminen Nepsy (neuropsykiatrinen)tsemppari –verkoston toiminta, koulun hyvinvointivuosisikellon käyttäminen Perhekeskustoiminta jatkunut Laukaassa yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen, kunnan, järjestöjen ja seurakunnan kanssa (hva-uudistus 1.1.2023). Tiivis yhdyspintatyö sote-toimijoihin, esim. opiskeluhuolto ja mtp-tiimi. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston (Nupove) vuosittaiset kokoukset. Kunnan henkilöstöä käynyt MAPA-koulutuksen vuosina 2023-24, yhteensä 176 osallistujaa

hyvinvoinnin vahvistaminen	Nepsytsemppari-toiminta vakiintunut kouluilla Esi- ja perusopetuksen hyvinvointiopetuksen vuosikello ja sen mukaiset oppitunnit käytössä Muita toimenpiteitä Kouluilla kiusaamista ennaltaehkäisevä työ Koulujen teemapäivät ja -viikot: Mielenterveyspäivä, -viikko Kouluilla hankerahoituksella työskennelleitä hyvis-opettajia, 12 opettajaa. Leikkipuistojen kunnostusta Kuntalaisille suunnatuista luennoista ja webinaareista tiedottamista, myös mielen hyvinvointinäkökulma niissä
Kuntalaisten terveellisten elämäntapojen tukeminen	Liikuntaneuvonnan tehostaminen Vapaa-aikapalvelut tehostanut liikuntaneuvontaa, joka mahdollistaa yksilöllisen tuen ja tavoitteet liikunnan lisäämiseksi arkeen. Liikuntaneuvonta laajentunut Liikkuva Laukaa -kehittämishankkeen avulla kaikille yli 12-vuotiaille. Vähän liikkuvien tai liikkumattomien lasten, nuorten ja perheiden liikunta-aktiivisuuden lisääminen Laukaan yläkouluilla hyvinvointiohjaajan tarjoamaa liikuntaneuvontaa koululaisille vuodesta 2024 lähtien (Hyvinvointia ja liikettä Laukaan yläkouluilla): yksilöllinen tuki ja vinkit oppilaille. Koulupäivän sisään lisää liikuntaa: pitkät liikuntavälitunnit ja ulkoiluun kannustaminen. Pitkät liikuntavälitunnit eivät toteudu vielä kaikissa Laukaan kouluissa. Liikunta- ja ulkoiluvälineiden lainauksen kehittäminen Kirjasto kehittänyt liikunta- ja ulkoiluvälineiden lainausta ja hankkinut lainattavia välineitä. Kunnan vapaa-aikapalveluissa liikunta- ja ulkoiluvälineiden lainausta kehitteillä, tässä hankeyhteistyötä. Ennalta ehkäisevän päihdetyön kehittäminen; EPT-suunnitelman laatiminen ja käyttöönotto Kunnan EPT-suunnitelma ei ole vielä valmistunut eikä käyttöönotettu. Tehty yhteistyötä hyvinvointialueen alueellisen ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön edistämisen verkoston kanssa, mikä toimii hyvänä pohjana tulevalle suunnitelmatyölle. Perusopetuksessa käytössä Laukaan kunnan päihteisiin puuttumisen malli. Keski-Suomen ravitsemussuunnitelman jalkauttaminen Kunnan edustaja on osallistunut Keski-Suomen ravitsemusverkostoon. Kunnan ravitsemustyössä kulunut valtuustokausi ollut hyte-näkökulmasta suunnitteluvaihetta, yhteistyön vahvistumista ja verkostoitumista. Ruokakasvatusta lisätty kouluissa niin henkilöstölle kuin oppilaille ja huoltajille osana koulujen hyvinvointiopetuksen vuosikelloa. Ravitsemusnavigaattori tullut käyttöön syksyllä 2024. Täältä ohjaus Ravitsemuspolku.fi:hin. Kouluruokalistojen suunnittelua ohjaavat kansalliset ravitsemussuositukset, jotka uudistuivat vuonna 2024.

	Muita toimenpiteitä MOVE!-mittaukset vuosittain koulujen 5.- ja 8.-luokkalaisille Hyvinvointitapahtumat yläkouluikäisille vuosittain, teemoina mm. some, päihteet, mielen hyvinvointi ja itsetuntemus, kiusaaminen ja moninaisuus
--	--

2.3 Hyvät arkiympäristöt

	TOIMENPITEITÄ
Arkiympäristö kuntalaisten ja työntekijöiden tukena Terveellinen, turvallinen, esteetön, esteettinen sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia tukeva ympäristö	Lähi- ja luontoliikuntamahdollisuuksista tiedottaminen Laukaan kirkonkylän lähiliikuntapuiston, Leppäveden liikuntapuiston jatkokehittämistoimien sekä Multamäen alueen maastopyöräily- ja ulkoilureitin valmistumisista tiedotettu kuntalaisia useissa eri kanavissa. Kohteissa järjestetty ohjattuja tutustumiskäyntejä, myös kunnan työntekijöille. Toimille saatu myös medianäkyvyyttä. Pääkirjaston remontissa muuntojoustavien tilojen huomioiminen Tilat remontoitu eri ikäryhmille ja tapahtumien käyttöön. Työkykyjohtamisen systemaattinen kehittäminen Toteutui suunniteltuna kehittämiskokonaisuutena, jossa mukana oli vahvasti myös työterveyshuolto. Kuntaorganisaatiossa päivitetty työkyvyn tuen mallia varhaisen tuen malliksi. Myös muut suunnitellut toimet toteutuneet. Henkilöstön työhyvinvointikyselyä toteutettu säännöllisesti, ja tulosten mukaan kunnan henkilöstö voi työssään pääsääntöisesti hyvin. Kehittämistoimia työssä jaksamiseksi tehty. Koulunmäen hanke Koulunmäen-hanke valmistui: uudet ja osin yhteiset tilat varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle, nuorisotyölle ja Laukaan HyPelle, sekä lähiliikuntaan kannustavat ulkotilat, välituntipihat, skeittiparkki, ulkokuntosali ja kaukalo. Sisä- ja ulkotilat olleet aktiivisessa käytössä. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen keinot/malli, koulun hyvinvoinnin vuosikello, läsnäolojen tukeminen ja poissaoloihin puuttumisen malli Hyvinvointiopetuksen vuosikello otettu käyttöön esi- ja perusopetuksessa 1.8.2022 osana yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikelloa. Päivitetty Laukaan esi- ja perusopetuksen suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä, otettu käyttöön 1.8.2024. Lainvastaiset teot koulussa –toimintamalli otettu käyttöön 1.8.2024. Muut Kouluturvallisuuden vahvistamisen hankkeessa tehdyt toimenpiteet. Läsnäolon tukemisen ja poissaoloihin puuttumisen mallin käyttöönotto perusopetuksessa 1.8.2022. Selkeät toimintamallit ikääntyvien kaatumisesta johtuvien tapaturmien ennalta ehkäisemiseen Toteutui ennen hva-uudistusta vanhus- ja vammaispalvelujen ennakoivan työn sekä vapaa-aikatoimen erityisliikunnan yhteistyössä, jota on jatkettu kaatumisten ehkäisemiseksi myös myöhemmin. Kuntoutustiimin toimintakykypuhelin korvaantunut hva-uudistuksen jälkeen muilla yhteydenottokanavilla. Ikäihmisille

	hoidettu tiedotusta aiheesta runsaasti. Ikäihmisten kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrää Laukaassa saatiin laskuun. Muita toimenpiteitä Maksuttomat opastukset/tempaukset kuntalaisille lähiliikuntapaikkojen käyttöönottamiseksi. Koulua ympäröivän luonnon hyödyntäminen oppimisympäristönä Kirkonkylän alueen vihertyöt, toteutettiin esim. kukkaniitty. Lähimetsien hoitotarpeet -kuntalaiskysely, 242 vastausta. Vastausten hyödyntäminen lähimetsien hoito-ohjelman laatimisessa. Yrittäjien verkostoitumisen ja hyvinvoinnin tueksi otettiin käyttöön uuden Yritystankkaamon tilat. Esteettömyyskartoitukset Laukaan julkisissa tiloissa, erityisesti kaupat (vammaisneuvosto)
--	--

2.4 Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Ennakkovaikutusten arviointi tueksi päätöksentekoon

Ennakkovaikutuksen arviointi (EVA) on vakiintunut kunnassa osaksi päätöksentekoa ainakin isompien hankkeiden yhteydessä, mutta virallista päätöstä sen käytöstä ei ole kunnassa tehty.

Lapsivaikutusten arviointi toteutettiin valtuustokaudella perusopetuksen palveluverkkoselvityksen osalta (Haapala, Äijälä, Kuusa, Valkola). Oppilas- ja henkilöstökuulemiset olivat osana palveluverkkoselvitystä. Päätöksenteon tukena vuonna 2023 oli aiemmin tehty oppilaskysely vuonna 2018 uuteen Satavuon kouluun siirtyneille oppilaille (23 vastausta).

Myös esimerkiksi kirjaston palveluverkkoselvityksessä tehtiin vaikutusten ennakoarviointia erityisesti vaihtoehtoisten toimintamallien kustannusten osalta.

2.5 Yhteenveto

Suurin osa Laukaan kunnan hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoitteista on toteutunut hyvin kuluneella valtuustokaudella. Erilaisia toimenpiteitä on toteutettu ahkerasti vahvassa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja laajan toimijaverkoston kanssa. Valtuustokauden aikana täsmennetyt painopisteet ovat osoittautuneet luvussa 1 kuvatun indikaattoritiedon valossa oleellisiksi ja niissä kaikissa riittää Laukaassa vielä kehitettävää.

Tiukentuneiden resurssien myötä monialainen ja –toimijainen **yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä** on aiempaa tärkeämmässä roolissa. Tätä yhteistyötä Laukaan kunta osaltaan edistää. Yksi edistämisen keino on avustusten myöntäminen kunnan järjestö- ja seuratoimijoille. Vapaa-aikapalvelut myöntää kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoiminnan harkinnanvaraisia **avustuksia**, muotoina perusavustus, kohdeavustus ja yhteistyöavustus. Vuonna 2024 vapaa-aikapalvelujen varaama kokonaissumma myönnettäville kulttuuri-, liikunta- ja nuorisovavustuksille oli 90 000 e. Kunta tukee myös kyläyhdistyksiä vuosittain pienillä avustuksilla.

Suoran rahallisen tuen lisäksi kunta on tukenut järjestötoimijoita antamalla kunnan tiloja maksutta käyttöön tai tekemällä järjestöjä tukevia markkinointi- ja viestintätoimia, esimerkkinä Kulttuuriviikot. Lisäksi kunta on myöntänyt harkinnanvaraisia sponsoritukia paikallisille urheilijoille ja tapahtumajärjestäjille. Myös Laukaan nuorisovaltuusto on myöntänyt vuodesta 2023 lähtien hankeavustusta laukaalaisten nuorten ideoihin ja yrittäjiin.

On tärkeä ymmärtää, että jo varsin vähäisillä taloudellisilla kädenojennuksilla voidaan saada merkityksellisiä ja kauaskantoisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin. Oleellista on, että tälle yhteiselle työlle on olemassa selkeät rakenteet, roolit ja vastuualueet, joissa jokainen toimija tunnistaa tekemänsä työn tärkeyden.

3 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Indikaattoritiedon valossa Laukaan väestön hyvinvoinnin tila on kohtuullisen hyvä. Kunnan kurjistuneesta taloustilanteesta huolimatta Laukaassa tehdään paljon ja laajalla rintamalla kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä. Laukaan kuntakortti (liite 1) kokoaa SWOT-mallin mukaisesti keskeisiä nostoja Laukaan vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista.

Tällä hetkellä huolta herättäviä aiheita lasten ja nuorten kohdalla ovat mielen hyvinvoinnin haasteet ja osalla nuorista myös huolta herättävä päihteiden käyttö, joka ei välttämättä näy kertomuksen indikaattoreista koko totuudessaan. Laukaassa on nuorten parissa toimivia puhututtanut paljon esimerkiksi vapen käyttö sekä sosiaalisen median vaikutukset nuorten hyvinvointiin. On tärkeää tehdä toimia, jottei kukaan lapsi tai nuori kokisi jäävänsä ilman yhtään läheistä ystävää, myös koulukiusaamisen ennalta ehkäisevät toimet ovat keskiössä. Nyt positiivisena näyttäytyvää osallisuuden kokemusta tulee pyrkiä vahvistamaan ja huolehtia etenkin eniten tukea tarvitsevista lapsista ja nuorista.

Nuorten aikuisten kohdalla tarvitaan aktiivisia ja poikkihallinnollisia toimia syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja työllistymisen tukemiseksi. Aikuisväestössä mielenterveyden ongelmat haastavat hyvinvointia ja ovat riski työssä jaksamiselle. Kaikissa ikäryhmissä on tarve liikunnallisen elämäntavan tukemiseen niin fyysisen kuin psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja vahvistumiseksi. On tärkeää muistaa etenkin erityisryhmien liikunnallisesta elämäntavasta huolehtiminen ja sen mahdollistuminen esteettömyysnäkökulmasta. Samoin ravitsemuskasvatuksen systemaattista kehittämistä tarvitaan kaiken ikäisiä kuntalaisia ajatellen.

Syntyvyyden väheneminen ja ikääntyvän väestön kasvu tuovat omat painotuksensa Laukaan pitkän tähtäimen hyvinvointityöhön, vaikka vielä toistaiseksi väestörakenne Laukaassa nuorekas onkin. Tarvitaan yhteisiä keinoja siihen, että pystymme turvaamaan ikäihmisten tarvitsemat palvelut ja ehkäisemään hyvinvointia murentavia tekijöitä, kuten yksinäisyyden kokemusta.

Keskeisimpinä oppeina laajasta hyvinvointikertomuksesta voidaan todeta seuraavaa:

- Kunnan **sisäiset hyvinvointityön prosessit** on tärkeä saattaa kuntoon hyte-työn tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.
- Tämä tarkoittaa entistä vahvempaa hyvinvointityön **synkronointia paitsi kunnan muuhun** myös **hyvinvointialueen strategiseen työskentelyyn** sekä **tiiviimpää tiedonkulkua** eri

toimijoiden kesken. Siis miten hyvinvointityön suunnittelu ja arviointi voidaan vielä vahvemmin yhdistää muuhun strategiseen suunnittelu- ja arviointityöhön. On järkevää sopia, mitkä erillissuunnitelmat kannattaa yhdistää osaksi kunnan hyvinvointisuunnitelmaa.

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen prosesseja tukemaan tarvitaan selkeämpää **vuosikellotyöskentelyä**, joka asettaa raamit ja aikataulun esimerkiksi hyte-viestinnälle, mittauksille, tehtäville toimenpiteille ja seurannalle. Myös vuosittain vaihtuva **hyvinvoinnin teema** (vuonna 2025 kulttuurihyvinvointi) selkeyttää hyvinvointityön toimia.
- Hyvinvointityötä ohjaavat strategiset **suunnitelmat tulee saattaa ajan tasalle**, esimerkkinä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelma.
- Tulevalle hyvinvointisuunnitelmalle on tärkeää tehdä aiempaa **konkreettisempaa tavoitteenasettelua**, mikä vaatii myös täsmällisempää mittareiden valintaa. Hyvinvointityön painopisteistä ja tavoitteista on tarpeen käydä laaja-alaisesti yhteistä keskustelua: mihin suuntaan ja millaisilla kärjillä Laukaan väestön hyvinvointia halutaan kehittää, millaiset **arvot** toimia ohjaavat jne.
- Erityisesti **työikäisestä väestöstä kerättävää indikaattoritietopohjaa** tulee kehittää yhteistyössä muiden kuntien ja hyvinvointialueen kanssa.
- Kertomuksessa kuvatun indikaattoritiedon valossa vuonna 2024 päivitetyt hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **painopisteet** Laukaassa ovat edelleen varsin osuvia ja tarkoituksenmukaisia.

4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja –suunnitelmat

- Kulttuuriohjelma 2023 – 2030
- Kulttuuriopetussuunnitelma Kulttuurilaukka 2023-2026
- Hyvinvointiopetuksen vuosikello
- Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä
- Laukaan peruskoulujen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024 – 2026
- Laukaan kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024 – 2026

5 Käsittely toimielimissä

22.4.2025 sivistyslautakunta

5.5.2025 kunnanhallitus

23.5.2025 kunnanvaltuusto

6 LIITTEET Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

LIITE 1. Laukaan kuntakortti

LIITE 2. Indikaattorien osoittama hyvinvointi

- Talous, HYTE-kerroin ja elinvoima
- Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet, Nuoret ja nuoret aikuiset, Työikäiset, Ikäihmiset, Kaikki ikäryhmät

LIITE 1. Laukaan kuntakortti

Laukaa - Tilastot

Työ ja toimintakyky	Laukaa	Hyvinvointialue/ Koko maa
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä 2022	7	7,3 / 8,3
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä 2023	1,5	2,7 / 2,4
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista (2023)	4,2	5,4 / 4,2
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista 2023	5,6	5,7 / 5,2
Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä 2023	13,2	9,2 / 8,3
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (2023)	1,1	2,1 / 2,6
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu (2022)	99,4	108,3 / 100,0
Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä ? (2023)	4,2	4,3 / 4,1

Lähde: Sotkanet.fi

Liikunnalliset elämäntavat	Laukaa	Hyvinvointialue / Koko maa
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (2023)	45,8 53,9	34,4 / 37,0 37,9 / 40,1
Liikunnan edistäminen kunnissa – TEA, pistemäärä 2022	56	70/72
Ylipainon (ml. lihavuuden) yleisyys (%) 2 - 6 sekä 13-16 -vuotiailla (2022)	21,9 26,1	Koko maa 19,1 ja 24,8
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä, % alueen kouluista (2022)	96	81/70
Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65 vuotta täyttäneillä / 100 000 vastaavanikäistä (2022)	-	110 / 90
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8 ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	34,4 32,7 21,6	33,0 / 38,0 32,2 / 38,8 22,5 / 31,4

Laukaa - Tilastot

Arjen turvallisuus	Laukaa	Hyvinvointialue / koko maa
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	13,6 10,2 - 7,7	14,0 / 15,8 11,3 / 12,3 5,1 / 6,9 7,0 / 7,6
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	17,3 - 6,3	21,9 / 25,6 8,0 / 10,9 10,7 / 13,1
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluksessa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä (2022)	17,9	16,5 / 14,7
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta (2023)	87,4	97,0 / 91,8
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä (2023)	42,9	45,0 / 45,3

Lähde: Sotkanet.fi

Mielen hyvinvointi	Laukaa	Hyvinvointialue / koko maa
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	17,4 - 21,8	20,6 / 21,4 15,7 / 18,0 17,8 / 21,1
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. luokan sekä lukion 1. ja 2. luokan oppilaista (2023)	89,5 67,4 65,7 75,9	86,0 / 85,1 66,8 / 65,7 69,4 / 66,2 70,5 / 66,9
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18-34-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2023)	1,7	1,9 / 1,8
Erittäin heikko osallisuuden kokemus % 8 ja 9 luokan oppilaista (2023)	10	11,7 / 12,3
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % 8. - 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. luokan opiskelijoista, lukion 1. - 2. vuoden opiskelijoista (2023)	24,7 - 22	26,0 / 26,6 25,7 / 28,6 23,3 / 25,2
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	21,4 19,5 20,3	23,6 / 22,5 27,0 / 25,0 28,8 / 25,3
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2023)	4,3 27,5 2,8	6,8 / 7,7 17,7 / 18,2 4,7 / 7,2
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä 2023	63	65/71

Muut huomioitavat indikaattorit, joita kunta erityisesti haluaa nostaa esille:

- Lapsiperheitä yhteensä 2262 ja lapsiperheen keskokoko 4,08. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on 44 %. (Tilastokeskus, StatFin 31.12.2023)
- Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä kasvanut: vuosi 2021 606, vuosi 2022 559 ja vuosi 2023 777 (THL, Sotkanet)
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-24-vuotiaiden lasten määrä, % vastaavan ikäisestä väestöstä, on pysynyt stabiilina: vuonna 2021 1,0 %, vuonna 2022 0,9 % ja vuonna 2023 0,9 %. Eniten sijoituksia laitoksiin 60,8 %. (THL, Sotkanet)
- Laukaan yrittäjäyhdistysten antama kokonaisranking-arvosana nousussa, vuonna 2022 2,91 ja vuonna 2024 3,21 (Kuntabarometri 2024)
- HYTE-kerroin noussut tasaisesti: vuosi 2021 58, vuosi 2022 59 ja vuosi 2023 63 (THL, Sotkanet)

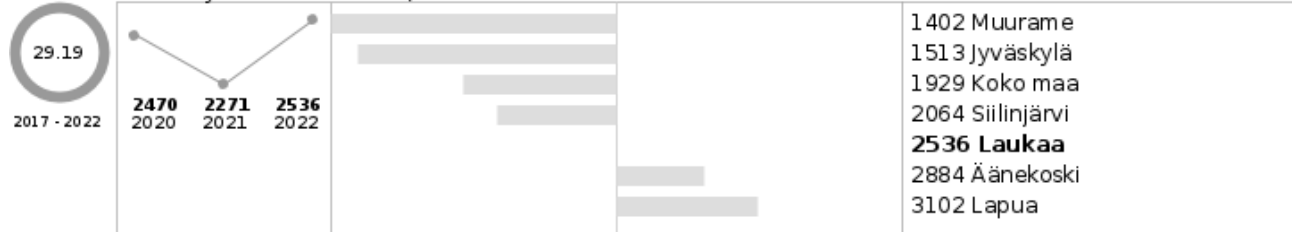
LIITE 2. Indikaattorien osoittama hyvinvointi

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

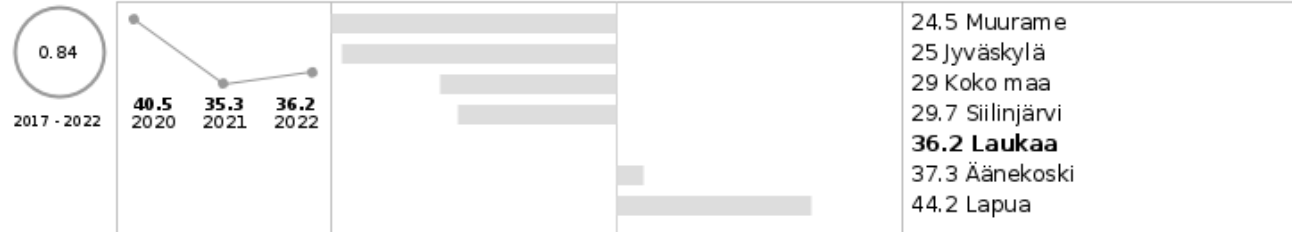
Talous

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas (-2022)

Valtionosuudet, % nettokustannuksista (-2022)

Vuosikate, euroa / asukas (-2022)

Kuntien vuosikate, % poistoista (-2022)

Lainakanta 31.12., euroa / asukas (-2022)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % (-2022)

Verotulot, euroa / asukas (-2022)

HYTE-kerroin

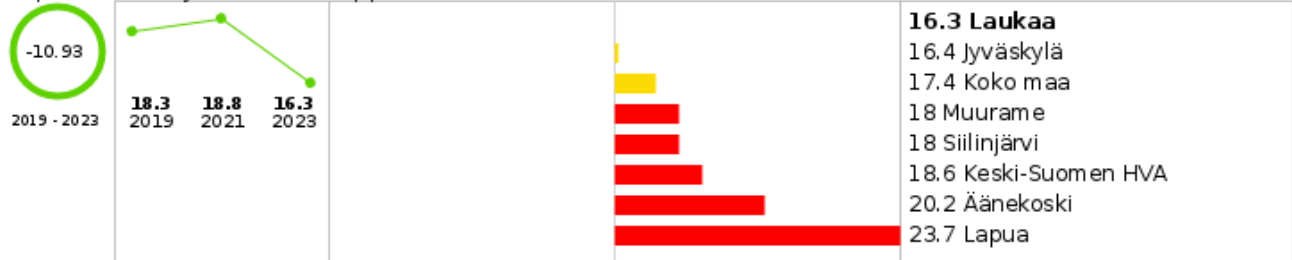
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

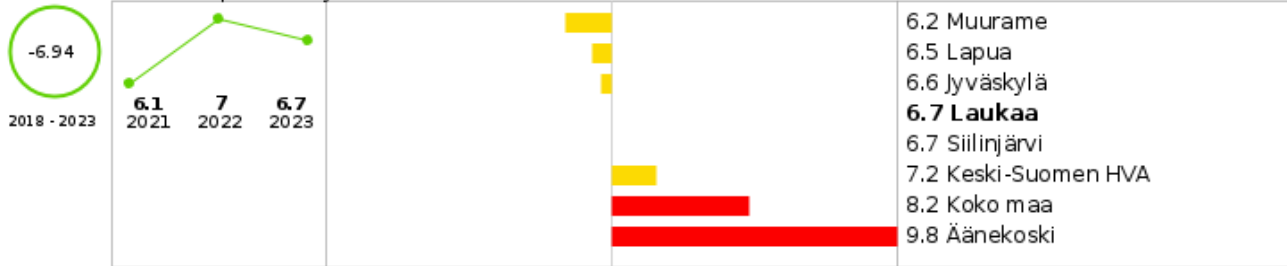
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

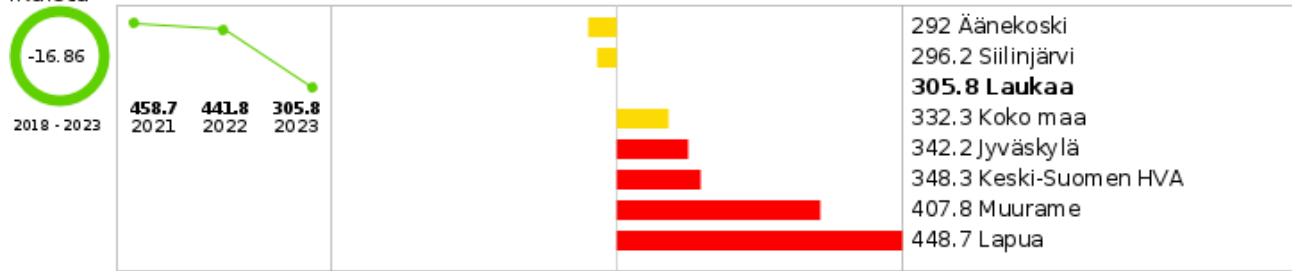
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

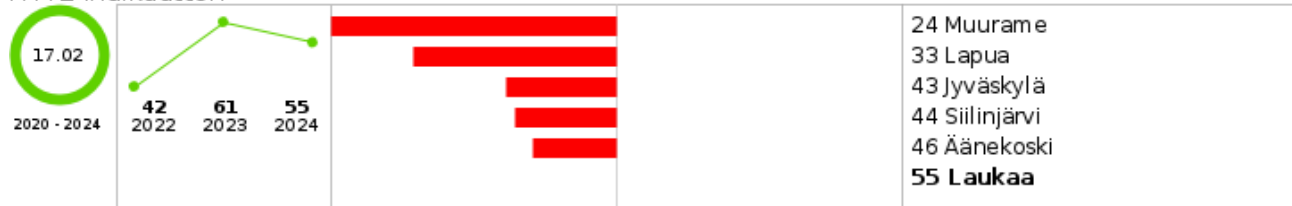
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikaista

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

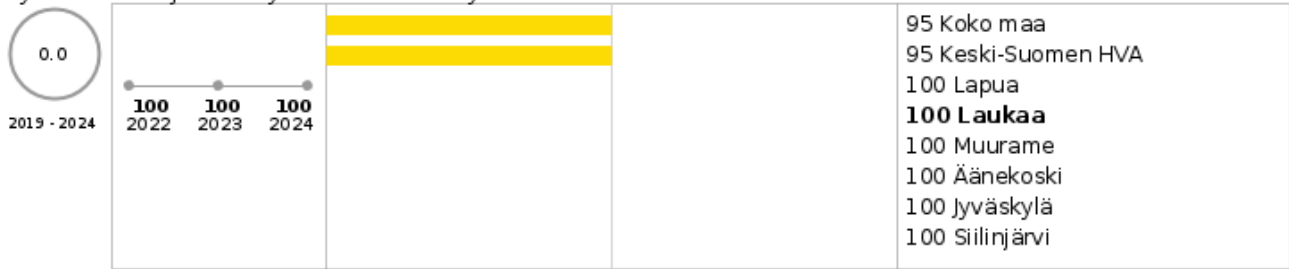
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

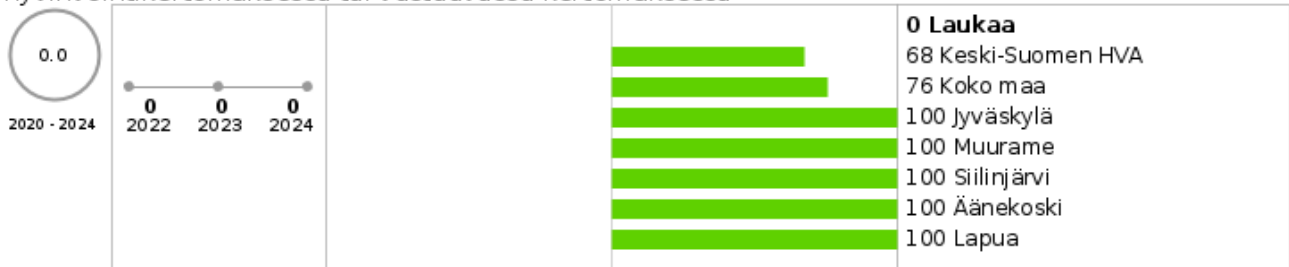
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

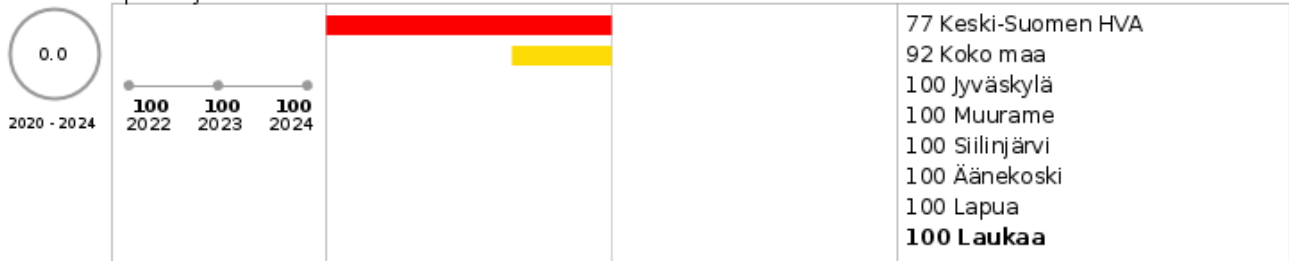
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

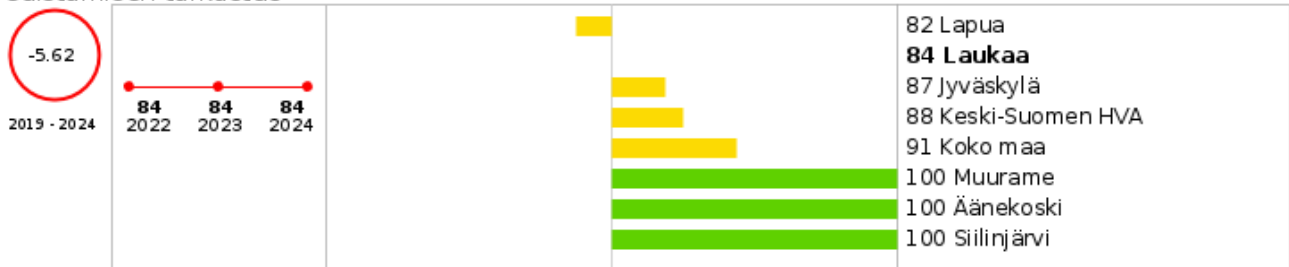
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin

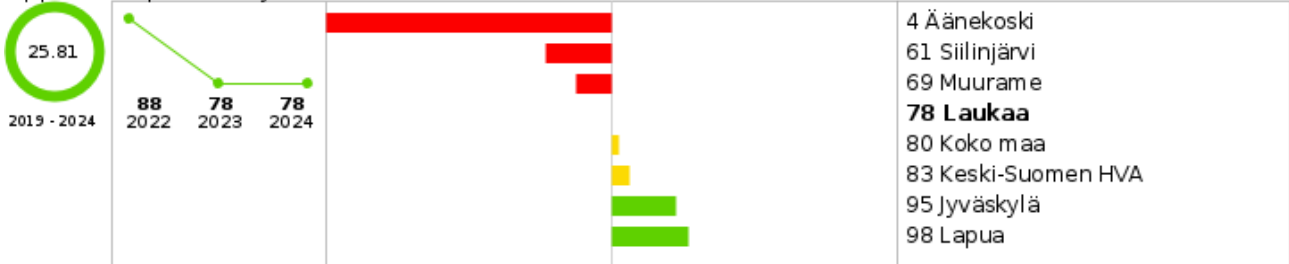
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

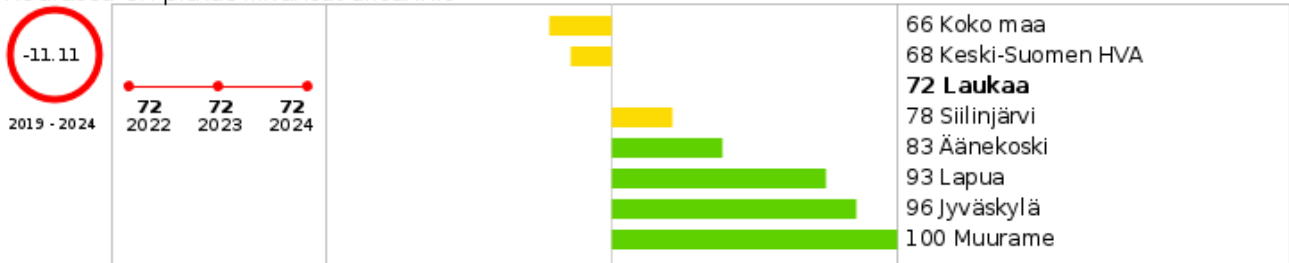
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

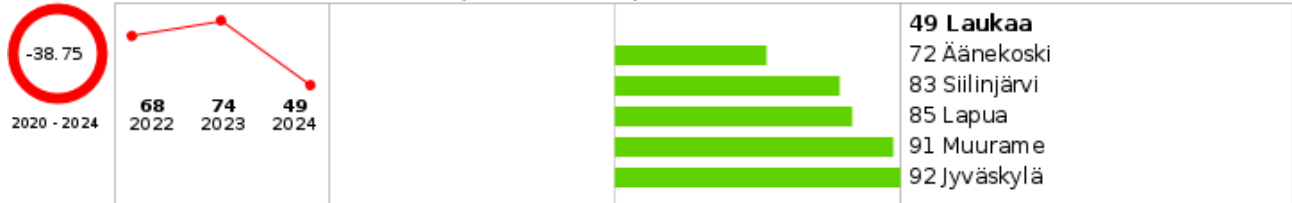
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

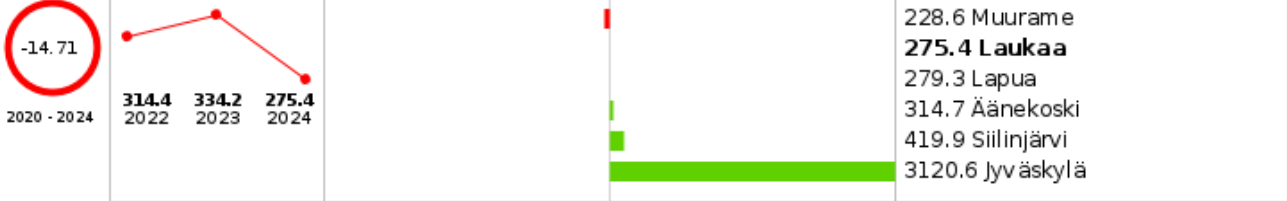
HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

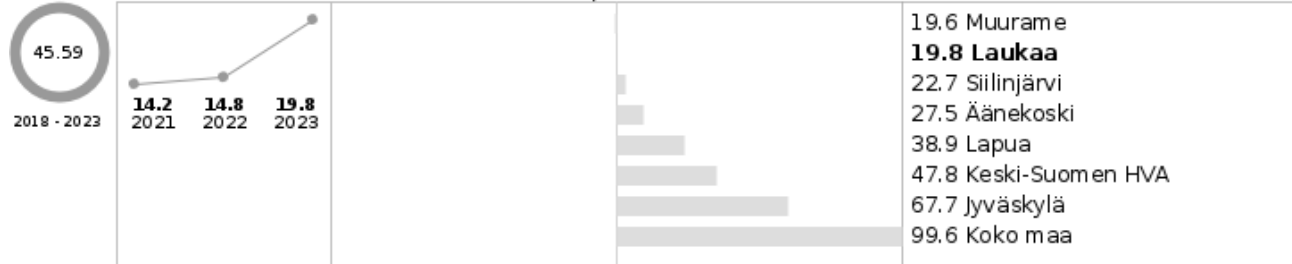
Elinvoima

Väestö

Väestö 31.12.

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Lapsiperheet, % perheistä

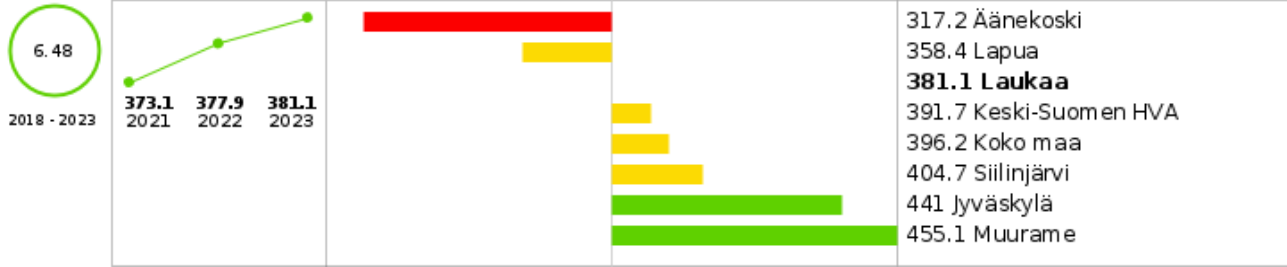
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

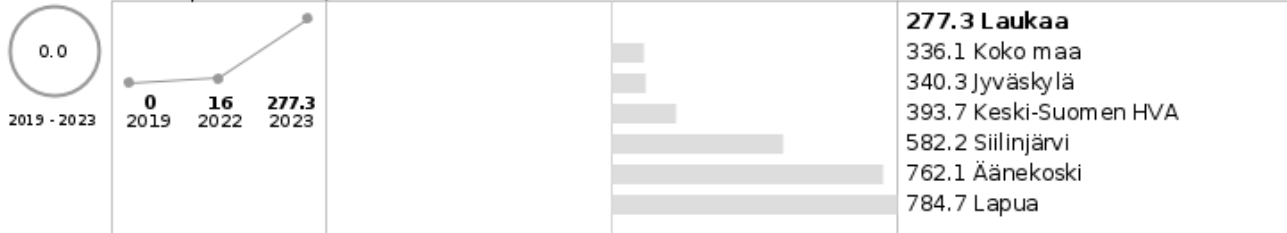
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

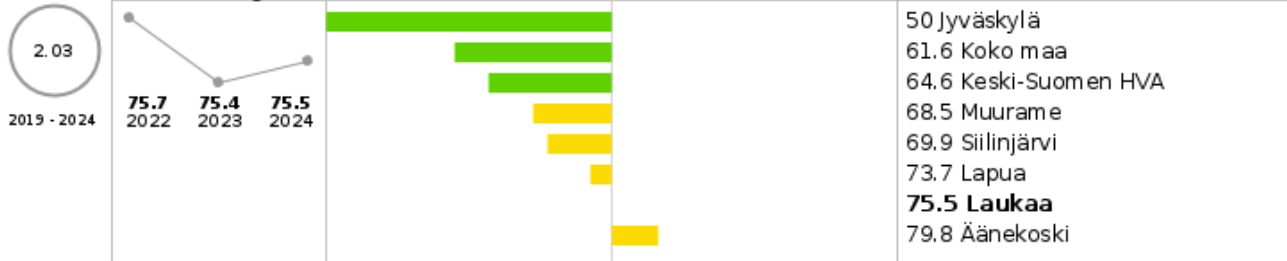
Koulutustasomittain

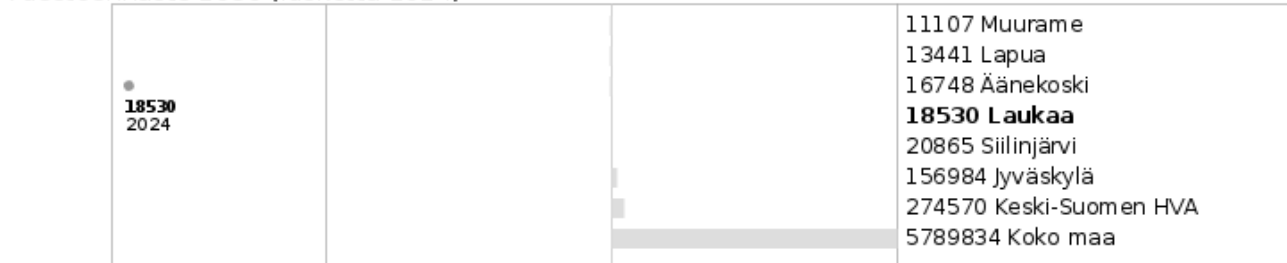
Vastaanotetut pakolaiset / 100 000 asukasta

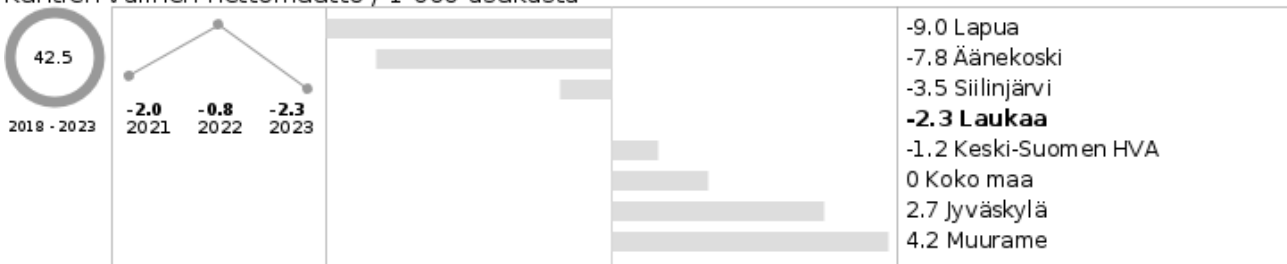
Huoltosuhte, demografinen

Väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

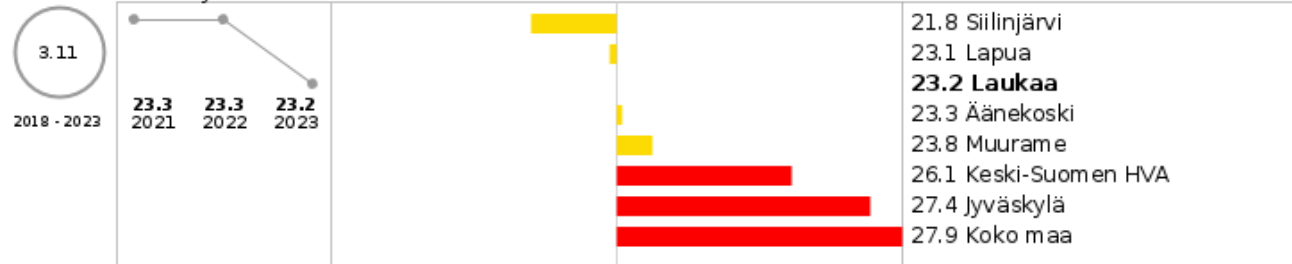

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

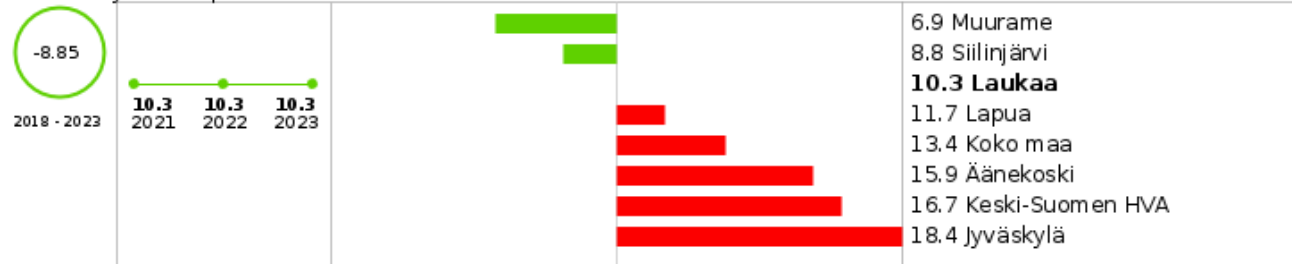

Elinvoima

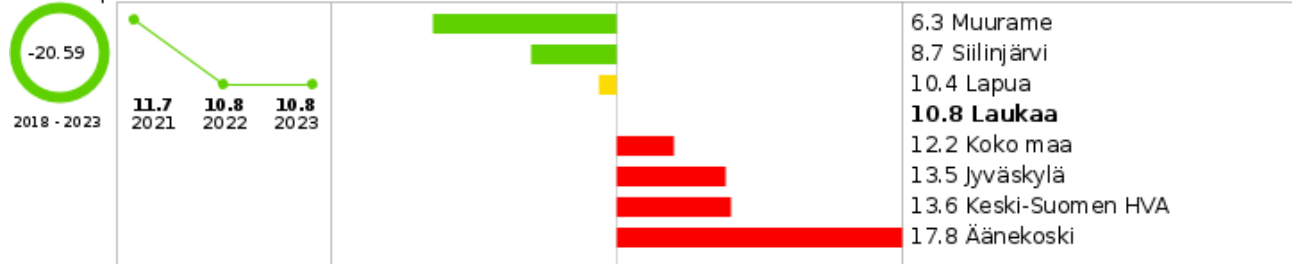
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

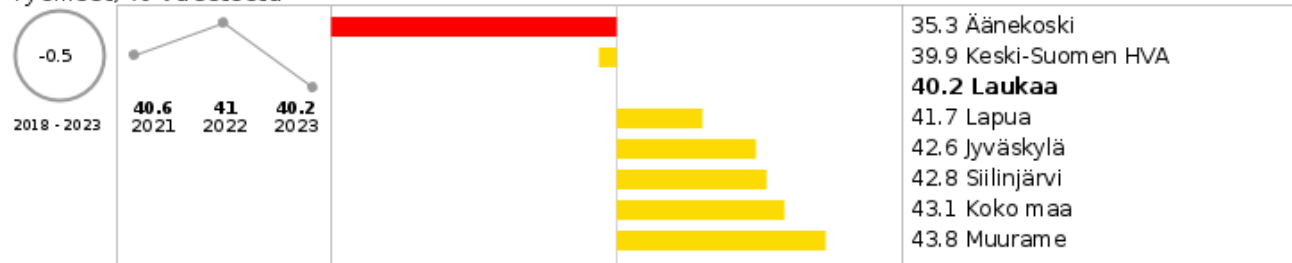
Lasten pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työlliset, % väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

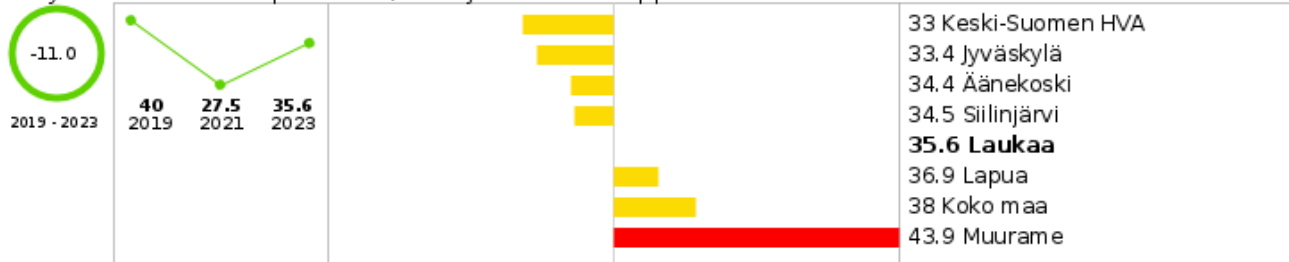
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

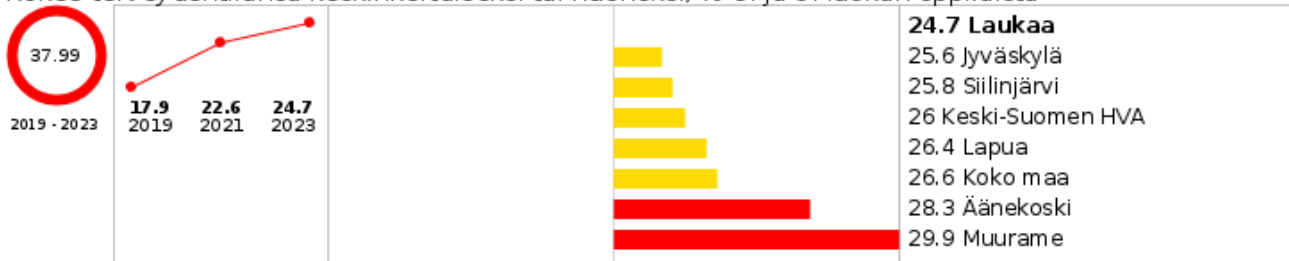
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

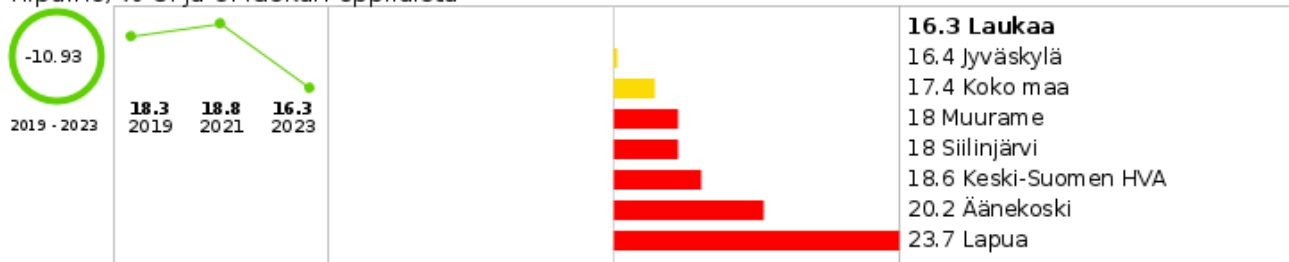
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

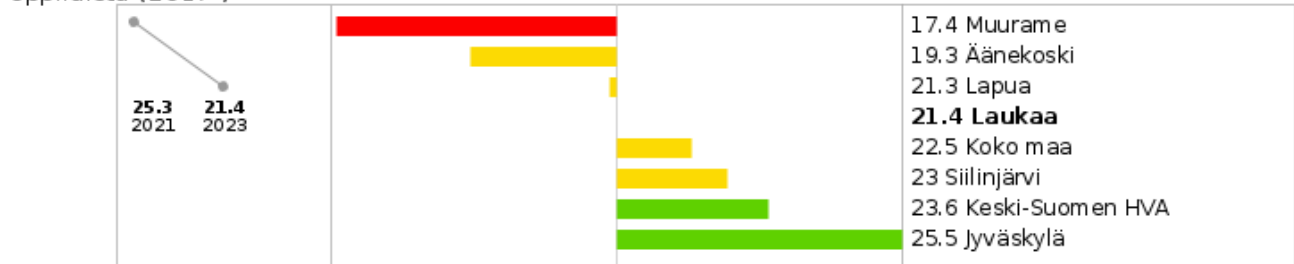
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

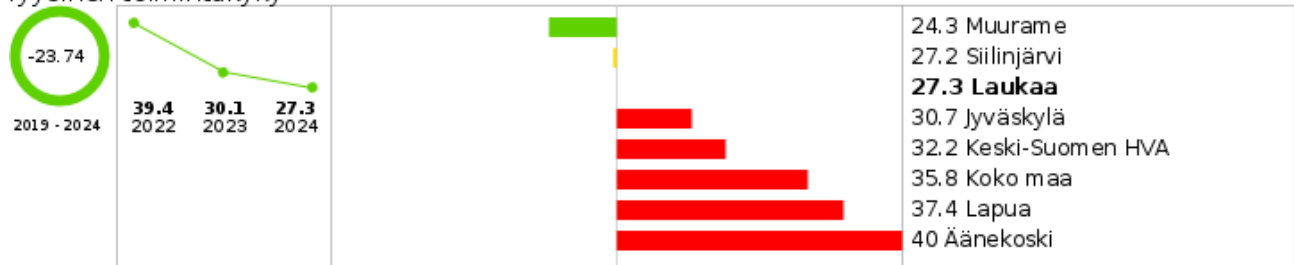
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

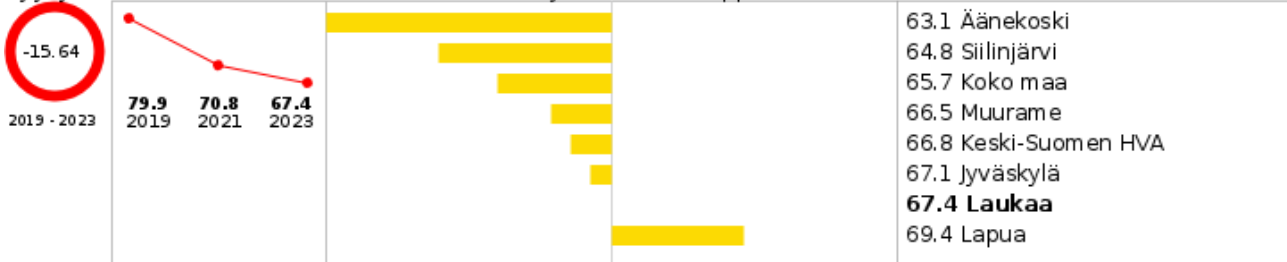
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

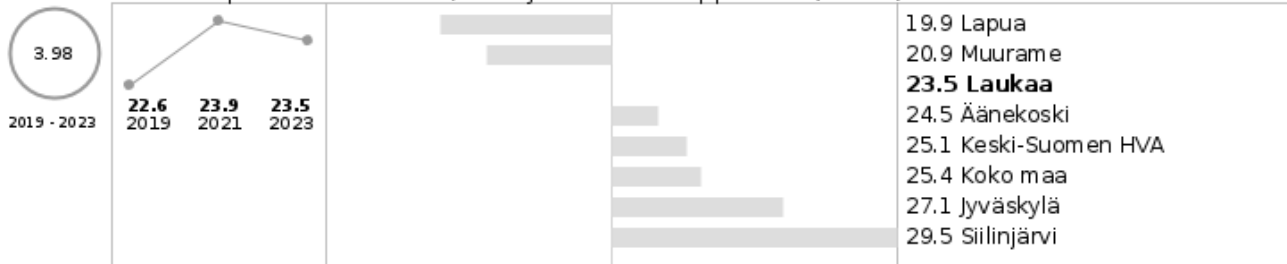
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

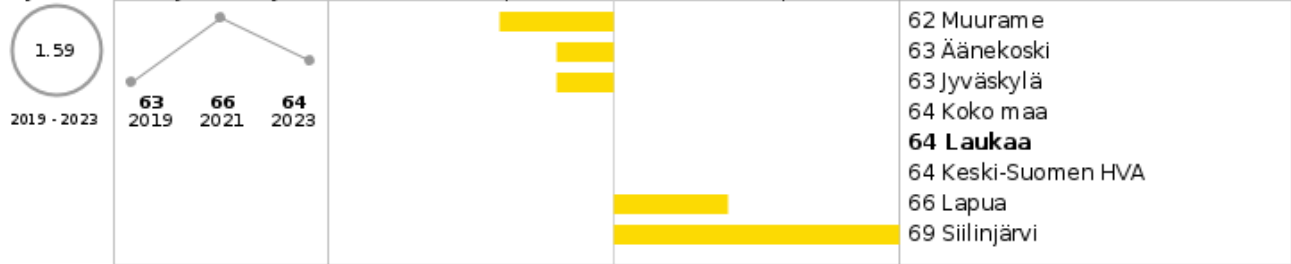
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Palvelut

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti toteuttavat peruskoulut, % peruskouluista

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista

Ala-asteiden saavutettavuus, ala-asteikäiset, enintään 2 km [%]

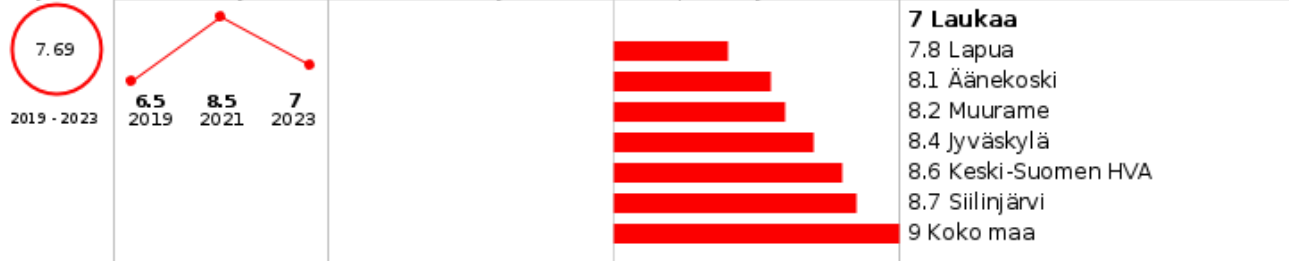

NUORET JA NUORET AIKUISET

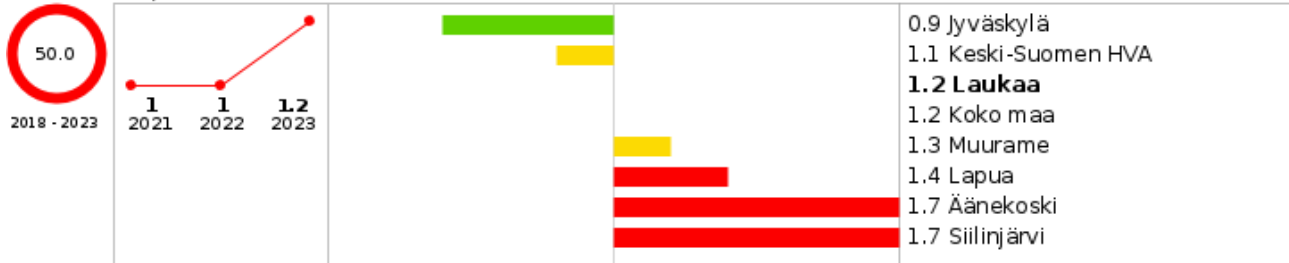
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

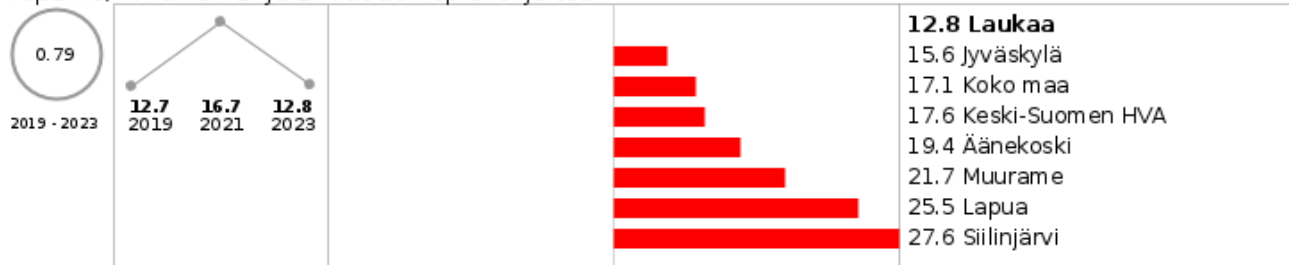
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

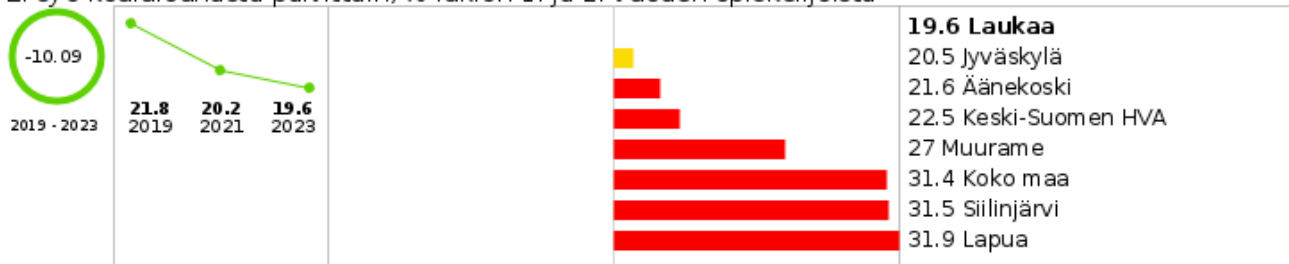
Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

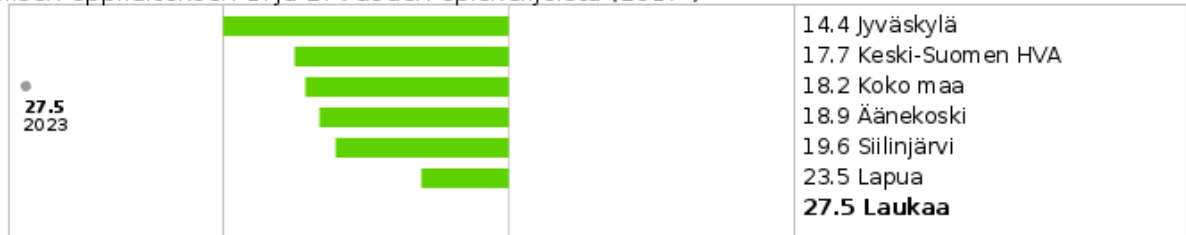
Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

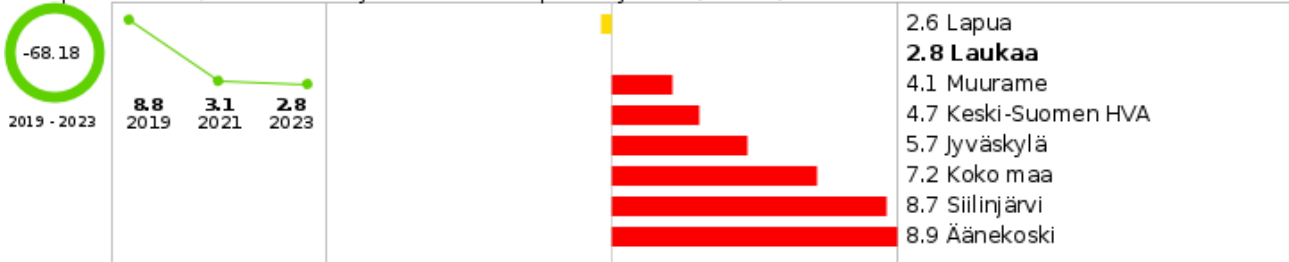
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

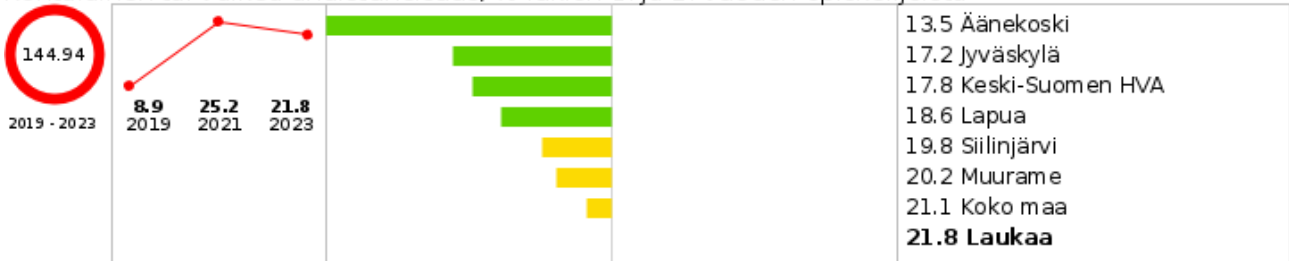
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

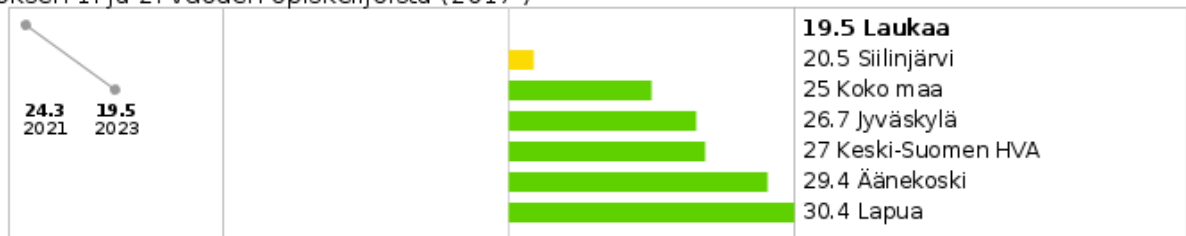
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

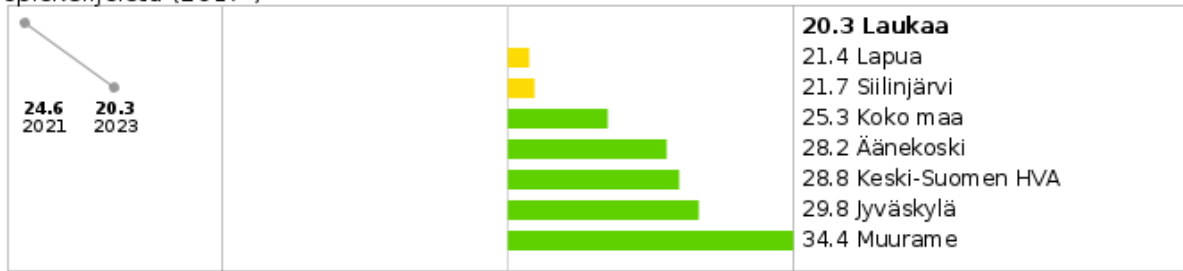
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

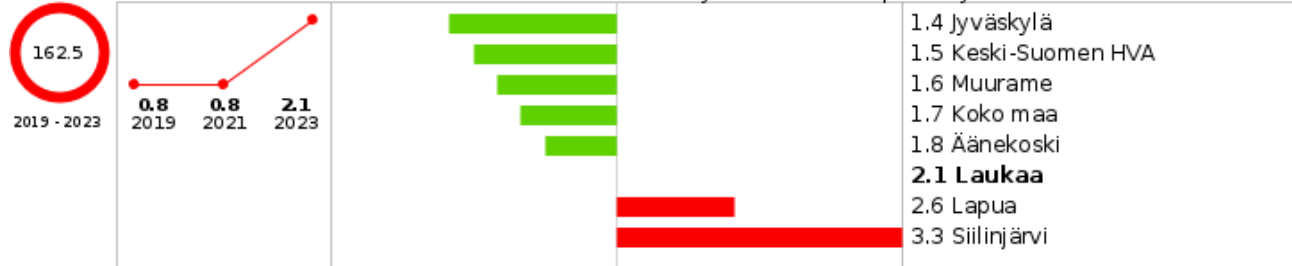

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

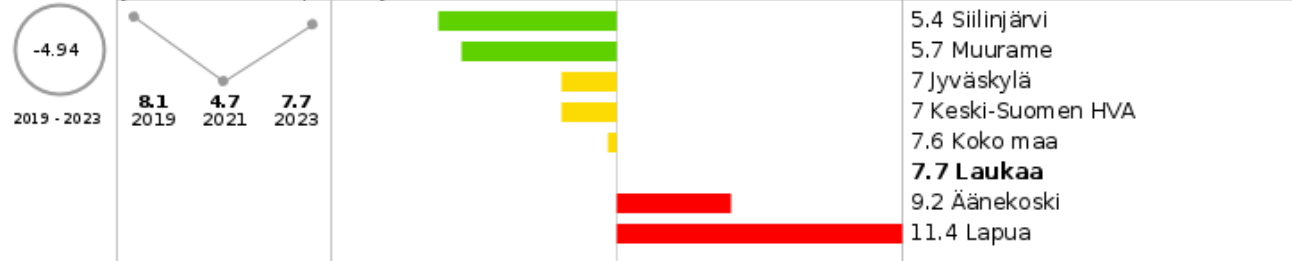
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) (-2022)

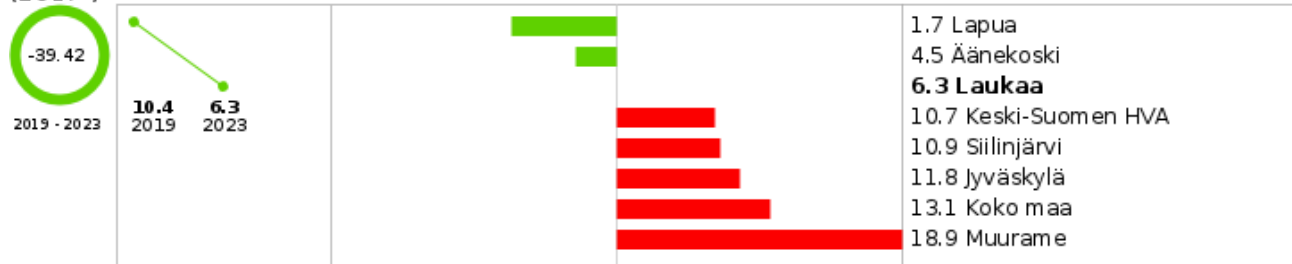
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)

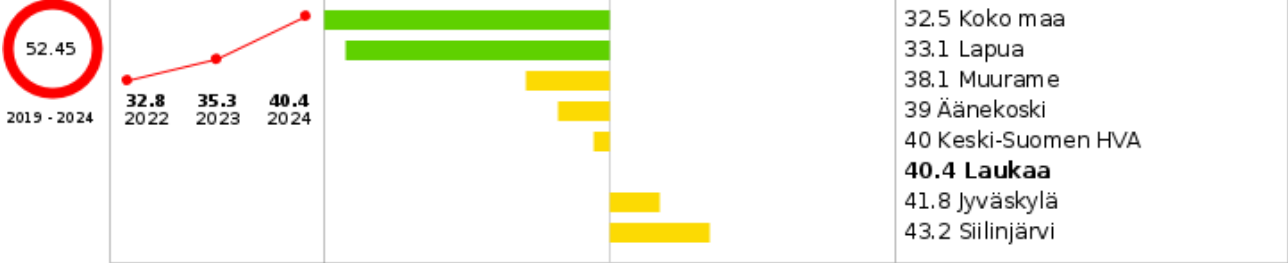

Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

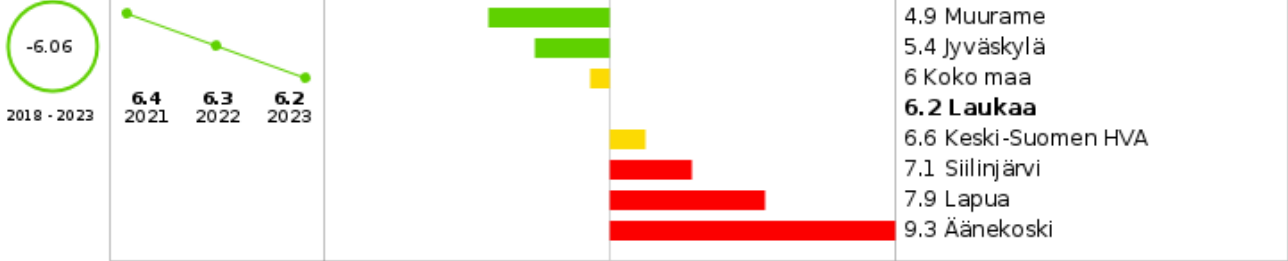

TYÖIKÄISET
Hyvinvointi
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

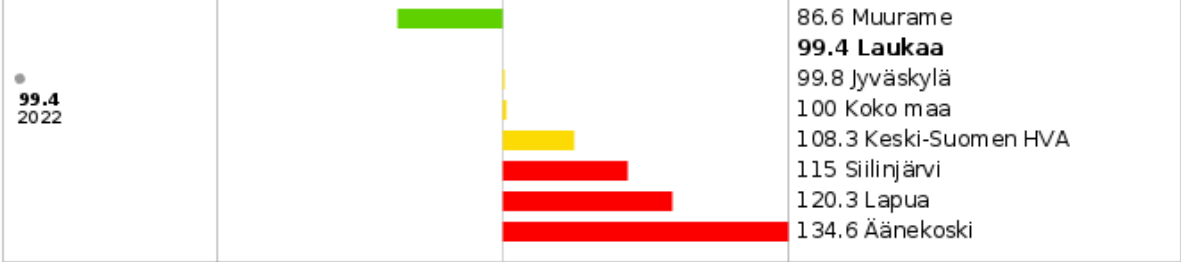
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

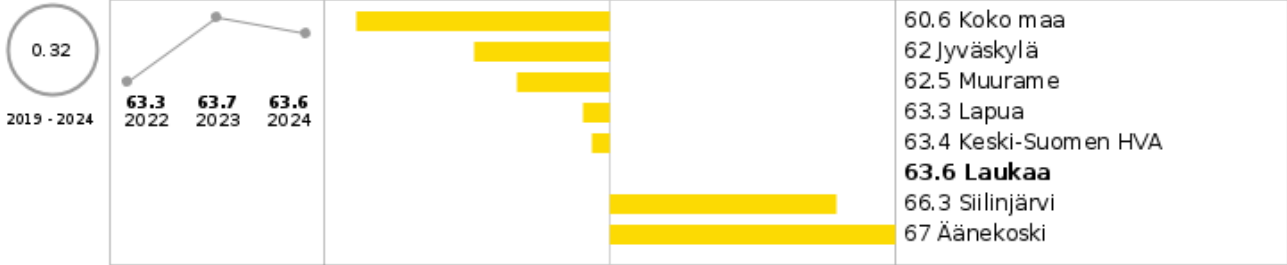
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

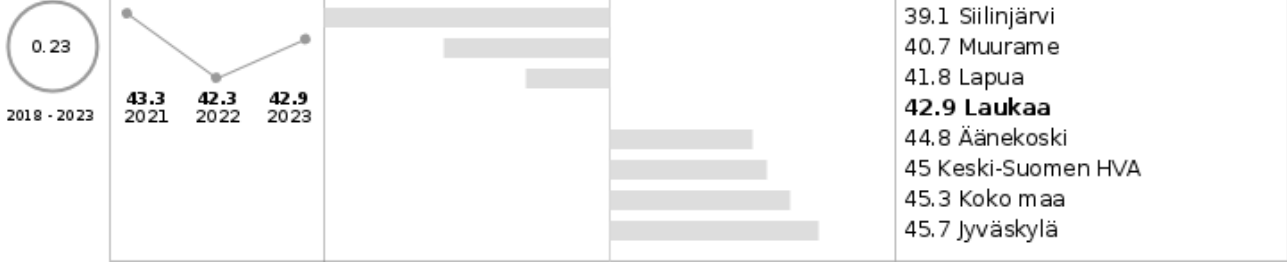
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

Palvelut
Sosiaali- ja terveydenhuolto

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Muut palvelut

Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi, %

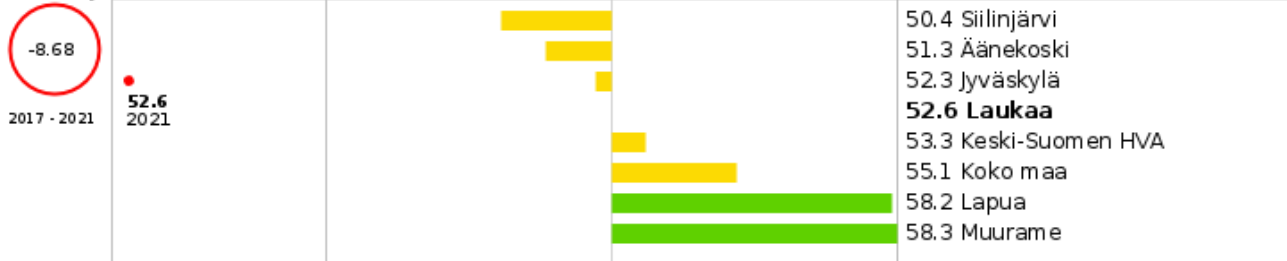

KAIKKI IKÄRYHMÄT

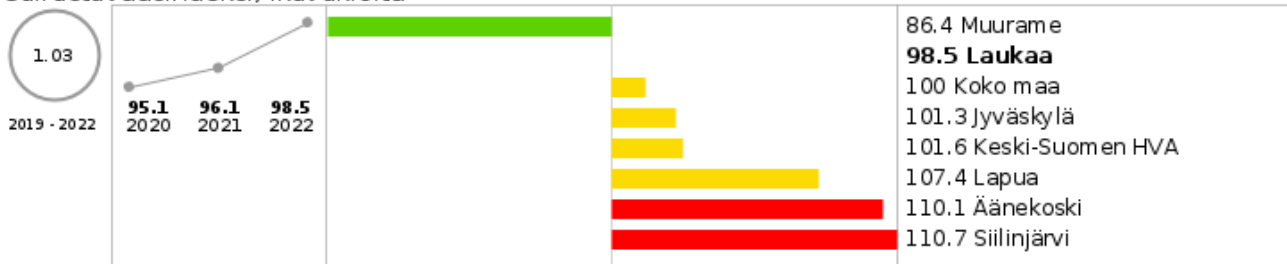
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Aänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

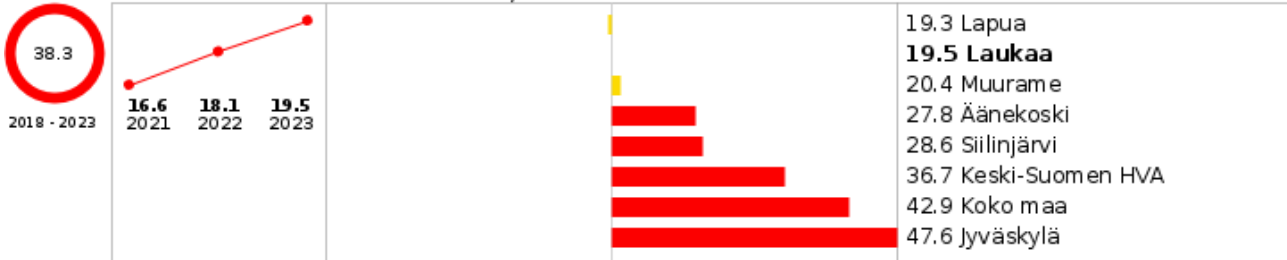

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

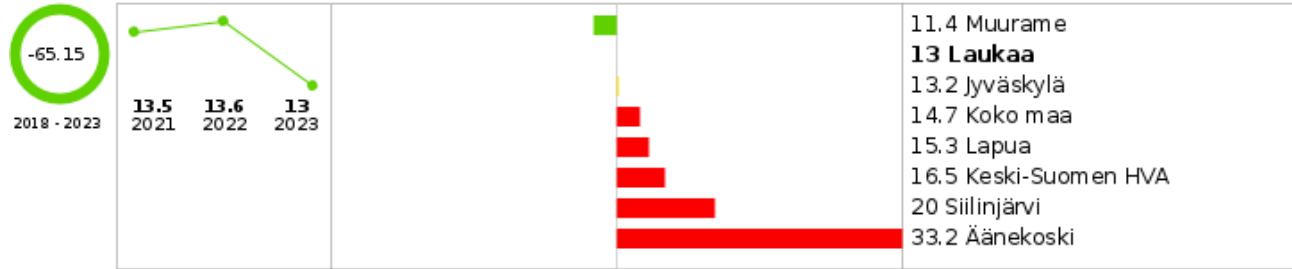
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

Palvelut

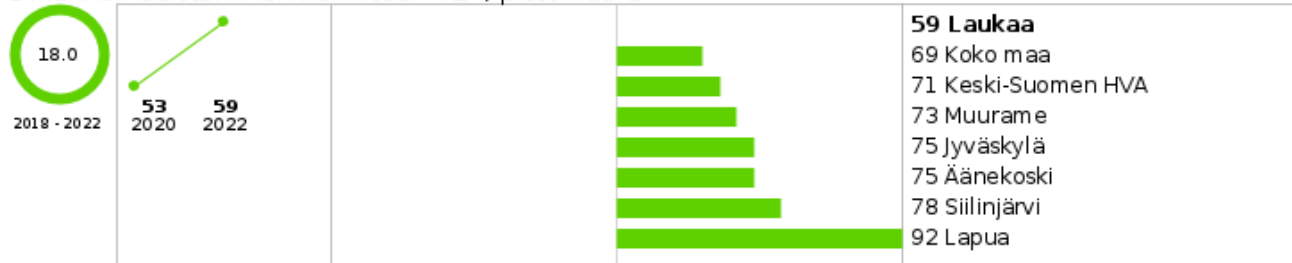
Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Vapaa-aika

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

Muut palvelut

Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa, %

Hyvinvointikertomus hyväksytty valtuustossa, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

